

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit. The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
<https://kksu.co.in/>

Digitization was executed by NMM

<https://www.namami.gov.in/>

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
<https://egangotri.wordpress.com/>

17-263)

शिर्षक	ग्रंथकार	विषय	विस्तार (पूर्ण/ अपूर्ण)	टिकाकार	आकार	पृष्ठे	लिपी	सामग्री	Lines per page	Letters per line	Condition & age (शके/विक्रम संवत्)	Additional Particulars / Remark
शिवगीता	बापू बाई	गीता	पूर्ण	-	3/12	54	संस्कृत लिपि	कागद				

॥शिवगीतायाःपुस्तकंवापृथ्वीस्य॥

शिव
॥१॥

श्रीगणेशायनमः॥ सतउवाच॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि मुद्रकैवल्यमुक्तिं॥ अनुग्रहान्महेन्द्रा
स्य भवदुःखस्य निषण्णैः॥ न कर्मणामनुष्ठानेनैव नैस्तपसापि वा॥ कैवल्यं लभते मर्त्यः किंतु ज्ञानेनैव
बलं॥ २॥ रामायणं उकारण्ये पार्वती पतिनापुरा॥ या प्रोक्ता शिवगीता ख्याता गुह्याद्भुतमापि सा॥ ३॥
यस्य स्मरणमात्रेण नृणां मुक्तिर्ध्रुवा हि सा॥ पुरासनकुमाराय स्कंदेनाभिहितो हि सा॥ ४॥ सनकुमार
प्रोवाच व्यासाय मुनि सत्तमाः॥ मत्स्यं ह्यपातिरेकेण प्रहृष्टो बभूव रायणः॥ ५॥ उक्तं च तेन कैस्ते विन्नदातव्यमि
हं च या॥ सतउवाच न्यथा देवाः शुभ्यंति च रापंति च॥ ६॥ अथ पृच्छो मया विप्रा भगवान्बादरायणः॥ भगवन् दे
वताः सर्वा किं शुभ्यंति च रापंति च॥ ७॥ ता सामन्त्रास्तिकाहानिर्यथा कृप्यंति देवताः॥ पारारायेधि मामाहय
तुष्टं पुनस्तुल॥ ८॥ नित्याग्निहोत्रिणो विप्राः संतियेगृहमेधिना॥ त एव सर्वफलदाः सुराणां का
मधे नवः॥ ९॥ भक्ष्यं भोज्यं च पेयं च यद्यदिष्टं सुपर्वणाम्॥ अग्नौ हुते न हविषा तत्सर्वं लभते दिवि॥ १०॥ अ
न्यदस्ति सुरैरानामिह सिद्धिप्रदं दिवि॥ दोग्ध्रीधेनु र्यथानीता दुःखदा गृहमेधिना॥ ११॥ तथैव ज्ञानवा
न्विप्रो देवानां दुःखदो भवेत्॥ त्रिदशास्तेन विघ्नंति प्रविष्टा विष्टपन्तृणां॥ १२॥ ततो न ज्ञायते भक्तिः शिवे
कस्यापि देहिनाः॥ तस्मादविदुषां नैव ज्ञायते भ्रूलपाणिनः॥ १३॥ यथा कथं चिज्जातापि मध्ये विच्छिद्यते न

॥१॥
गीता

६ अनादरेण शास्त्रिणपरिहस्येन मायया ॥ शिवभक्तिरतश्चेत्स्यादं यजोपि विमुच्यते ॥ २० ॥ एवं भक्तिश्च सर्वेषां स
 र्वदा सर्वतो मुखी ॥ तस्यानुविप्रमानायां यस्तु मर्त्योऽपि विमुच्यते ॥ २१ ॥
 णां ॥ जातं वापि शिवज्ञानं न विश्वासं भजत्यलं ॥ १४ ॥ ऋषय उचुः ॥ यद्येवं देवताविघ्नमाचरंति तन्मृतां
 योरुषंतत्र कस्यास्तित्येन मुक्तिर्भविष्यति ॥ १५ ॥ सत्यं सतात्मजब्रूहि तत्रोपायोऽस्ति वानवा ॥ स्तुत उवाच ॥ कोटि
 जन्मा जितैः पुण्यैः शिवभक्तिः प्रजायते ॥ १६ ॥ इष्टा रतादि कर्माणि तेनाचरति मानवः ॥ शिवार्पणधिया का
 मान्परित्यज्य यथाविधिः ॥ १७ ॥ अनुग्रहात्तेन शंभो जीयते सूदृढो नरः ॥ ततो भीताः पलायंते विघ्नं हित्वा सुरै
 श्वरैः ॥ १८ ॥ जायते तेन शुभ्रपाचरिते चंद्रमौलिनः ॥ अण्वतो जायते ज्ञानं ज्ञानादेव विमुच्यते ॥ १९ ॥ बहुना
 त्र किमुक्तेन यस्य भक्तिः शिवे दृढा ॥ महापापाद्युपायो यकोटिग्रस्तोऽपि मुच्यते ॥ २० ॥ संसारबंधनात्तस्मान्न्यः
 को वास्ति मृदधीः ॥ नियमाद्यस्तु क्व वस्तु भक्तिं वा द्रोहमेव वा ॥ तस्यापि केस्रसन्नो सो फलं यच्छति वांछितं ॥ न
 त्रिं किंचित्समादाय तु कुंजलमेव वा ॥ यो दत्ते नियमेनासौ तस्मै दत्ते जगन्नयं ॥ तत्राप्यशक्तो नियमान्नुमस्का
 रं प्रदक्षिणं गेयः करोति महेशस्य तस्मै तु हो भवेत्तु ॥ प्रदक्षिणास्वरक्तोऽप्युपयुक्तः स्यात्ते चिंतयेत्तु ॥ गच्छ
 न्समुपतिष्ठो वा तस्याभिष्टं प्रयच्छति ॥ चंदनं विल्वकाष्ठं पुष्पाणि वनजान्यपि ॥ फलानि तादृशान्येव यस्य प्री
 तिकराणि वै ॥ दुष्करं तस्य सेवायां किमस्ति भुवनत्रये ॥ २१ ॥ अन्येषु तादृशप्रीतिर्वर्तते परमेश्वरतुः ॥ उत्तमेषु चि
 नास्ते वग्रा मजेषु पितादृशी ॥ २२ ॥ तस्य कातादृशो देवयः सेवेतान्यदेवतां ॥ सहिभागी रथीत्येकाकांक्षते मगत
 छिद्रां ॥ २३ ॥ किंतु यस्यास्ति दुरितं कोटिजन्मसु संचितं ॥ तस्य प्रकारेण तेनायं त्वर्था मोहांधचेतसः ॥ २४ ॥ न कालनि

२ चिदेव पंचभूता निचिदेव पुवनत्रयं ॥ ३२ ॥ आज्ञाति मधुना सम्पगेयं वेताहयोग भाक्

यमो यत्र न देशस्य स्थलस्य च ॥ प्राचीन भवणे चित्तं तत्र ध्याने न केवलं ॥ ३३ ॥ स्वात्मनेन शिवस्यासौ शिव सायुज्यमा
पुयात् ॥ अतिस्वल्पतरायुः श्रीभूतेरांशाधिपोपियः ॥ स तु राजहमस्मीति वादिनं हंति सान्वयं ॥ ३४ ॥ कर्त्तुं सि
सर्वलोकानामक्षये भव्यवानपि ॥ शिवः शिवो हमस्मीति वादिनं यंच कंचन ॥ आत्मना सह तादात्म्यभागिनं कृते भूते ॥ ३५ ॥
धर्मार्थकाममोक्षाणां पारंयास्यथ येन वै ॥ मुनयस्तत्र प्रवक्ष्यामि त्रुतं पाशुपताभिधं ॥ ३६ ॥ इत्येतु विरजो दीक्षां भ
तिरुद्राक्षधारिणः ॥ जपं तो वेदसाराख्यं शिवनाम सहस्रकं ॥ ३७ ॥ सत्यज्यतेन मत्सर्वं शैवी तनुमवाप्स्यथ ॥
ततः प्रसन्नो भगवान् शंकरो लोकशंकरः ॥ भवतां हस्यतामित्युक्ते वल्यं वः प्रदास्यति ॥ ३८ ॥ रामायणं कारयेयत्प्रा
दात्कुंभसंभवः ॥ तत्सर्वं च प्रवक्ष्यामि भूषणध्वं भक्तियो गतः ॥ ३९ ॥ इति श्रीपद्मपुराणे शिवगीतास्य निष
स्त्रप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ऋषय उचुः ॥ किमर्थमागतो गस्सो राम चंद्रस्य सन्निधिं ॥ कथं वा विरजो दीक्षां कारयामास
राघवं ॥ १ ॥ ततः किं प्राप्तवान् रामः फलं तदुक्तुमर्हसि ॥ त उवाच ॥ रावणेन यदा सीता सुहृता जनकात्मजा गतिं दाविकी
गदुःखेन विलपन्ना सराघवः ॥ निर्निद्रो निर्हंको रो निराहारो दिवानिद्रो ॥ जोत्तुं मेष्ठन्ततः प्राणाः सानुजो र
घुर्नंदनः ॥ लोपापुद्रापतिर्ज्ञातस्य सन्निधिमागमत् ॥ अथ संबोधयामास संसारासारतां मुनिः ॥ अ
गस्त उवाच ॥ किं विषादसिरजैर्द्रकोंता वस्य विचार्यतां ॥ जउः किं न किं जानाति देहो यं पंचभूतिकः ॥ २ ॥ निले
पः परिहर्ण भूषाश्चिदानंदविग्रहः ॥ आत्मा संजायते नैव म्रियते च नैव दुःखभाक् ॥ स यो सो सर्वलोकस्य च सु
व्यवस्थितः ॥ तथापि बाह्यैर्दोषैर्न किदापि विलिप्यते ॥ सर्वभूतां तदात्मा पितदुःखैर्न लिप्यते ॥ ३ ॥ दे

विवेकप्रति

व

होपिमलपिंजोयमुक्तजीवोजजामकः॥ दस्यतेवनिनाकाशेः शिवाद्यैर्भक्ष्यतेपिवा॥ तथैवनेवजानातिविरहे
तस्यकायथा॥ सुवर्णगौरीद्वयादुलबंयामलापिका॥ पीनोत्तंगस्तनाभोगमुग्नसक्ष्मविलग्रका॥ ग्रहंनितंबज
घनारक्तपादसरोरुहा॥ राकाचैर्द्रुमुखीविंवरदच्छदा॥ नीलोदिवरं काशनयनदायशोभिता॥ मेतकोकिलसन्ता
पामन्नदिरदगमिनी॥ कयक्षैरनुगण्हातिमांपंचेषुरारोत्तमैः॥ इतियांमन्यतेमर्खः सचपंचेषुराशितः॥ त
स्याविवेकंवक्ष्यामिभृणुषावहितोनेप॥ नवस्त्रीनपुमानेपनये॥ वायंनपुंसकः॥ अमर्तःपुरुषः॥ एतद्विष्टादेहीसजी
विनः॥ यातनंगीमदुबोला मलपिंजामिकाजज॥ सानपरयति यत्किंचिन्नभृणोतिनजिघ्रति॥ चर्ममोत्रतनुस्तस्या
बुध्यात्पक्षस्वरायव॥ याप्राणादधिकोसैहंततेस्माद्यजास्यपि॥ जायंतेयदिभर्तेभ्योदेहिनः पांचमौतिकाः॥ आत्मा
हिकुलस्तेषुपरिपूर्णः सनातनः॥ काकांतातत्रकः कांतः सर्वएवसहोदराः॥ निर्मितायां गृहवल्यांतद्वच्छिन्नतांग
तं॥ नभस्तस्यातुदग्धायांनकांचित्स्थितिमस्मृतिः॥ तद्वदस्यापिदेहेषुपरिपूर्णसनातनः॥ हन्यमानेषुतेष्वेवस्वयंनेवहि
हन्यते॥ हंतचैनमन्यतेहंतुहंतश्चेन्नमन्यतेहंतं॥ तावुमौनविजानीतोनायहंतिनहन्यते॥ अस्मान्मयात्रिदुःखेनकिंवेद
स्यास्तिकारणं॥ स्वस्वरूपंविदित्वेदुःखत्यक्तासुखीभव॥ श्रीरामउ॥ मुनेर्देहस्यनोदुःखंनैवचेसरमात्मने॥ सीतावि
योगदुःखाग्निमीभस्मिकुरुतेकथं॥ सद्यत्तुभयतेयोर्धिसनास्तीतिवयोरितः॥ जायतांतत्रविश्वासः कथंमेमुनिसत्तम॥
अन्योस्तिनास्ति कोप्रोक्तयेनजंतुः प्रतप्यते॥ सुखस्यनास्तिदुःखस्यतद्वहिमुनिपुंगव॥ अगस्त्यउवाच॥ दुर्ज्ञेयाशा
भवीमायातयासंमोह्यतेजगत्॥ मायातुप्रसूतिंविद्विमायिनंतुमहेश्वरं॥ तस्यावयवभर्तेनव्याप्तं सर्वमिदंजगत्॥ सत्यता
नात्मकौनंतोविभ्रातोमहेश्वरः॥ तस्यैवांशो जीवलोकेहृदयेप्राणिनांस्थितः॥ विस्फुल्लिगायथावनेर्जायतेकाष्ठयोगतः॥

39

अनादि कर्मसंबंधास्तदंशामहे श्रितुः॥ अनादिवासनासुक्ताः क्षेत्रज्ञादिति स्मृतः॥ मनोबुद्धिरहंकारश्चित्तं चेति च
तुष्टयं॥ अंतःकरणमित्याहुस्तत्रैते प्रतिविंबताः॥ जीवेत्तं प्राप्नुयुः कर्मफलभोक्ता एव ते॥ ततो वैषयिकं तेषां सुखं
वादुःखमेव वा॥ तद्युक्तं जते भोगापातनिस्मिन् शरीरे॥ स्थावरं जंगमं चेति द्विविधं कपुरुष्यते॥ स्थावरास्तत्रैह
स्युः सस्मात्तुल्यतादयः॥ अज्जालेद जास्तदुद्दिजादिति जंगमाः॥ योनिमन्ये प्रपद्यंते शरीरस्यायेदहिनः॥ स्थ
णुमन्येतुमन्येत यथा कर्म यथा भूतं॥ सुखं हं दुःखं हं चेति जीव एवा भिमन्यते॥ निर्लेपोऽपि परं ज्योतिर्मोहितः॥ ४॥ मा
यया॥ कामः क्रोधस्तथा लोभो मदो मात्सर्यमेव च॥ मोहश्चैरिषदुर्गमहंकारगंतं विदुः॥ स एव बध्यते जीवः स्वप्न
जाग्रदवस्थयोः॥ सुषुप्तौ तदभावाद् जीवः शंकरतां गतः॥ स एव मायया स्पृष्टः कारणं सुखदुःखयोः॥ भुक्तौ रजतवदि
भ्रं मायया दृश्यते शिवे॥ ततो विवेकज्ञानेन न क्रोध्यत्रास्ति दुःखभाक्॥ ततो विरमदुःखत्वं किमु ध्यापरित्यज्यते॥ श्री
राम उ०॥ मुनेः सर्वमिदं सयं यन्मदग्रे त्वयोरितं॥ तथापि न जहात्यतत्प्राख्यादृष्टमुल्लेखं॥ मत्तं कुयधि धाम स्वर्गं एव वि
द्यामपि हि जं॥ तदप्यारब्धभोगोऽपि न जहाति विवेकिनं॥ ततः किं बहु नोक्ते न प्रारब्धं सशिवः स्मृतः॥ आधत्तमादिवाय
त्रमहंकारोऽपि तादृशं॥ असंतपीडितो जीवः स्थूलदेहं विमुंचति॥ तस्माज्जीवासयेम ह्यमुपायः क्रियतां हि जा॥ ५॥
॥ इति श्री पद्मपुराणे शिवगीता सप्तमिषसु द्वितीयाध्यायः॥ २॥ अगस्त्य उ०॥ न गच्छतां किंच पथं कामक्रोधादिपी
डितः॥ हितं न रोचते तस्य पुमुर्षे रिव मे षजं॥ मध्ये समुद्रस्यानीता सीता दैत्येन मायिना॥ आयास्यति न रज्ज्वे स कथं तव
सन्निधिं॥ २॥ न ध्यंते देवताः सर्वा दारीमर्कं यथ वद॥ किंच चारै मे धारिण्या यस्य संति सुरांगनाः॥ ३॥ भुंक्ते त्रिलोकिम

शिवलिंगं भुवोवनदर्पितः ॥ निष्कृतं तस्य जयः कथं तव भविष्यति ॥ ४० ॥ इंद्रजि-नामपुत्रो यस्तस्यास्ती सर्वरोद्रतः ॥ तस्या
 त्रिसंगरे देवा बहुवारं पलाइताः ॥ ५१ ॥ कुंभकर्णाक्षो यो भ्राता यस्यास्ति सुरसदनः ॥ अन्यो दिव्यास्त्रसंयुक्तश्चिरं जीवी वि
 भीषणः ॥ ५२ ॥ दुर्गं यस्यास्तिलं कांक्ष्यं ॥ जयं देवदानैवे ॥ चतुरंगबलं यस्य वर्त्तते कोटिं संख्यया ॥ ५३ ॥ एका किं नात्तया जेयः
 सकथं नृप नंदन ॥ आकांक्षते करे धनुं बालश्चंद्रमसं यथा ॥ तथा त्वं काममोहिन जयंतस्या भिवां ॥ ५४ ॥ श्रीराम उ-
 क्षत्रियो हं मुनिश्चैव भार्या मे रक्षसा हता ॥ यदि तं न निहन्म्य भुज्जीवने मे स्ति किं फलं ॥ अतस्ते तत्त्व बोधेन न मे किंचित्प्र
 योजनं ॥ कामक्रोधादयः सर्वे दस्वते ते स्तनुर्मम ॥ अहंकारोपि मे नित्यं जीव नंतु मुच्यते ॥ हेतायां निजकांतायां रात्रौणाम
 वतस्य वा ॥ यत्तत्त्व बुद्ध्या स्यात्स लोके पुरुषाधमः ॥ ५५ ॥ तस्मात्तस्य वधोपायं लंघ्यत्वा बुधिं रणे ॥ ब्रह्म मे मुनिशार्दूल
 त्तो नान्यो स्ति मे गुरुः ॥ ५६ ॥ अगस्त्य उ- ॥ एवं चेच्छरणं यो हि पार्वती पतिमव्ययं ॥ स चेत्प्रसन्नो भगवान्वाञ्छितार्थं
 प्रदास्यति ॥ ५७ ॥ देवैरजेयः रात्रौ वै हरिणा ब्रह्मणा पिवा ॥ स ते वध्यः कथं वा स्तुयं क रो नु ग्रहं विना ॥ ५८ ॥ अतस्त्वं
 दीक्षयिष्यामि विरजागममाश्रितः ॥ तेन मार्गेण मे सर्वं हि सा ते जापयो भव ॥ ५९ ॥ येन हत्यारणे भ्रात्रं सर्वान् कामा
 न वाप्स्यसि ॥ भुक्ता भूमं उल्लंघंते शिवसायुज्यमाप्स्यसि ॥ ६० ॥ अथ प्रणम्य रामस्तं दंडमुनिस्तमं ॥
 उवाच दुःखनिर्मुक्तः प्रहृष्टो नंतरात्मना ॥ ६१ ॥ स तां ये हि मुने जातो वाञ्छितार्थो ममागतः ॥ पीता बुधिः प्रसन्नस्तयदि
 मे किमु दुर्लभं ॥ ६२ ॥ अतस्त्वं विरजादीक्षां ब्रह्म मे मुनिस्तम ॥ ६३ ॥ अगस्त्य उ- ॥ भुक्ते पक्षे चतुर्दश्यां अष्टम्यां वा वि
 शेषतः ॥ एकादश्यां सोमवारं आर्द्रायां वारमारभेत् ॥ यं राममाहु र्यं रुद्रराश्वतं परमेश्वरं ॥ परासरतं च वहुः परा

॥ श्रीराम उ ॥

शि.
१४८

सततं शिवं ॥ अथ जगत्जनकं विच्छेदने वीर्योः सदा शिवं ॥ १ ॥ अथात्वाग्निर्विसृज्याग्निं विरोधं च पृथक् पृथक् ॥ २ ॥ पं
चभूतानि संयम्य आत्मा गुणविधि क्रमात् ॥ मात्रायै च तत्तत् सत्त्वं त्रिमात्रं हि सतः परं ॥ ३ ॥ एकमात्रं ममात्रं हि द्वाद्दशान्तं
यवस्थितं ॥ स्थित्वा स्थाप्या मृतो भूत्वा त्रितं पाशुपतं चरेत् ॥ ४ ॥ इदं ब्रतं पाशुपतं कुर्यात् ॥ रिष्यामि स मा सतः ॥ प्राते खलु
संकल्पं निधायाग्निं स्वराखया ॥ उपोषितः भुविः स्नातः भुक्त्वा बरधरः स्वयं ॥ मुकुटं धृत्वा पवीतं च भुक्त्वा मात्वा
नुलेपनः ॥ जुहुयादिरजामंत्रैः प्राणपानादिभिस्ततः ॥ अनुवाकं तमेवाग्नः समिदा ज्य चरुं न्यथ कुर्यात् ॥ आ
त्मन्यग्निं समायेप्ययाति अग्नेति मंत्रतः ॥ अस्मादायाग्निरिष्ये विमं ज्योगा नि सं स्पृजेत् ॥ ५ ॥ भस्म संदो द्विजो
विद्वान्महापातकसंभवैः ॥ पापे विमुक्त्यते नित्यं मुच्यते च न संशयः ॥ ६ ॥ वीर्यमग्नेर्यतो भस्म वीर्यवान् भस्म संभवः ॥ ७ ॥
भस्म ज्ञानरतो विप्रो भस्म रायी जितेन्द्रियः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवसायुज्यमाप्नुयात् ॥ ८ ॥ एवं कुरु महाभाग शि
वनाम सहस्रकं ॥ इदं ब्रह्म प्रदास्यामि तेन सर्वार्थमाप्स्यसि ॥ ९ ॥ इत्युक्त्वा प्रददौ तस्मै शिवनाम सहस्रकं ॥ वेदसा
हस्रमिदं नित्यं शिवप्रत्यक्षकारकं ॥ १० ॥ उक्तं च तेन रामत्वं जपे नित्यं दिवानि शं ॥ ततः प्रसन्नो भगवान् महापा
शुपतास्त्रकं ॥ तुभ्यं दास्ये तितेन त्वं शत्रुहृत्वा स्यसि प्रिया ॥ तस्यैवास्त्रस्य महास्यात्सामुद्रं रीषदप्यसि ॥ संह
रकाष्ठे जगताम हन्तुं तं सर्वतीपते ॥ तद्व्यामिदानवानां जपस्तव सुदुर्लभः ॥ तस्माच्छुभं तदेवास्त्रं शरणं याहि
शंकं ॥ ११ ॥ इति श्रीपद्मपुराणे शिवगीता रूपनिषत्सु तृतीयोऽध्यायः ॥ १२ ॥ सूत उवाच ॥ एवमुक्त्वा मुनिः शिवं
ततस्मिन्निजाश्रमं ॥ अथ रामं गिरौ रामः पुण्यं गोदावरी तटे ॥ १३ ॥ शिवलिंगं प्रतिष्ठाप्य हत्वा दीक्षां यथाविधिः ॥

१४८
गी०

भक्तिभक्ति सर्वगोरोरुद्राक्षामरणेयुतः ॥ २॥ अभिषिच्य जलेः पुण्ये गौतमी सिंधु संभवेः ॥ अर्चयित्वा वन्यपुष्पैस्तद्व
 दन्यफलैरपि ॥ ३॥ भस्मस्नानो भस्मसायी व्याघ्रचर्मसने स्थितः ॥ नाम्ना सहस्रं प्रजपन्नं तं दिवमनन्यधीः ॥ ४॥ मासमेकं
 फलाहारो मासं पर्णशयनस्थितः ॥ मासमेकं जलाहारो मासं च पवनान्नानः ॥ ५॥ शतं तो दंतः प्रसन्नात्मा ध्यायन्नेवं महेश्व
 रं ॥ हृत्संकजे सप्तमसीनं उमादेहद्विधारिणं ॥ ६॥ चतुर्भुजं त्रिनयनं विष्णुसिंगजटाधरं ॥ कोटि सूर्यप्रतीकां चंद्रकोटि सु
 शीतलं ॥ ७॥ सर्वाभरणसंयुक्तं नागयज्ञोपवीतिनं ॥ व्याघ्रचर्मवदधरं रदाभयधारिणं ॥ ८॥ व्याघ्रचर्मैस्त्रिरीयं च सुरासुर
 जमस्सृतं ॥ पंचवक्त्रं चंद्रमौली त्रिभूलंडमरूधरं ॥ ९॥ नित्यं च शाश्वतं भुङ्क्ते भवमक्षरमवयं ॥ एवं नित्यं प्रजपतो गतं मासं चतुष्टयं ॥ १०॥
 अथ जातो महानादो प्रलयं बुधिभीषणः ॥ समुद्रमयं नोद्रुतमंदरावनिमध्वनिः ॥ ११॥ रुद्रबाणाग्नि संदीप्तं भृशं त्रिपुरविभ
 मः ॥ तमाकर्ण्य धसंभ्रांतो यावत्सूर्यतिपुङ्गवः ॥ तावदेव महोत्तेजो रामस्यासीमुद्योदिताः ॥ तेजसा तेन संभ्रांतो नापश्य
 त्सदिरोदरा ॥ अंधी स्रते क्षणस्तुर्णमोहं तोत्पात्मजः ॥ विचिंत्य तर्कयामास देसमायां दिजेभ्वराः ॥ अथोत्थाय महावीरः
 स जंगलाधुनः स्वकं ॥ अविध्य निशिते वीणे दिव्या स्त्रेरभिमंत्रितेः ॥ १२॥ आग्नेयं वारुणं सोम्यं मोहनं सौर पार्वतं ॥ विष्णुच
 क्रं महाचक्रं लं कचक्रं च वैद्यवं ॥ १३॥ येनैव पाशुपतं ब्राह्मणं कोबेरं कुलिशं निलं ॥ भार्गवादिबहुन्यस्त्राण्ययं प्रयुक्तराघवः ॥ १४॥
 स्मिते स्तेजसि रास्त्राणि चास्त्राण्यस्य महीपतेः ॥ वलिना निमहास्य करका निवनीरधौ ॥ १५॥ ततः क्षणेन ज्वालधनुस्तस्य
 कराच्युतं ॥ कुणीरं चांगुलत्राणं गोपिकापि महीपतेः ॥ १६॥ तं दृष्ट्वा लक्ष्मणो भीतः पपात भुवि मूर्च्छितः ॥ अथाकिंचित्करोर
 मो जातु भ्यामवनीगतः ॥ १७॥ मीलिताक्षो भयाविष्टो रांकरं शरणं ययुः ॥ स्वरेणापुत्रं रनुञ्जैः शोभनाम सहस्रकं ॥ १८॥

शिवं वदं उवदुमौ प्रणनाम पुनः पुनः ॥ १५ ॥ पुनश्च सर्वव्यासी छन्दो दिङ्मङ्गलं ॥ १६ ॥ चालव सुधाचोरं पर्वताश्रयं चक्रे पितॄन् ॥
 अथ क्षणेन शीतांशु शीतलं तेज आदधत् ॥ १७ ॥ उन्मीलिताक्षो रामस्तु यावद्योमं प्रपश्यति ॥ १८ ॥ तावदुदरं विषमं सर्वलं
 कारसंयुतं ॥ १९ ॥ पीयूषमथ नोदत नवनीतस्य पिण्डवत् ॥ २० ॥ प्रोतस्वर्णं मरुततया यमं गहयाचितं ॥ २१ ॥ नीलरत्नेक्षणं ह
 स्वकं कंबलभूषितं ॥ २२ ॥ पुनर्पुल्याणसंयुक्तं निबद्धं चेतवामदेः ॥ २३ ॥ चटिकाघर्षणैः शब्दैः परयंतं दिशो दरा ॥ २४ ॥
 आसीनं महादेवं भुद्रुस्पटिकविग्रहं ॥ २५ ॥ कोटिसयप्रतीकारं कोटिश्रीतांशु शीतलं ॥ २६ ॥ व्याघ्रचर्मविरधरं नागयज्ञोपवीतिनं ॥ २७ ॥
 सर्वालंकारसंयुक्तं विष्णुसिंगजधरं ॥ २८ ॥ नीलकंठं व्याघ्रचर्मैस्तिरीयं चंद्रशेखरं ॥ २९ ॥ नाना युधोद्गासि दराबाहुत्रिलोचनं ॥ ३० ॥
 युवानं पुरुषं मेघं सज्जितं नंदविग्रहं ॥ ३१ ॥ तत्रैव च सुखाशीनं प्रणविंद निभाननं ॥ ३२ ॥ नीलेंदीवरदाभाभ्यां उच्यते रक्तप्रभा ॥ ३३ ॥
 काभरणसंयुक्तं रात्रिं तारां चितामिव ॥ ३४ ॥ विंध्यक्षितिधरोत्तुंगकुचभारभरालसां ॥ ३५ ॥ सदसस्तं शयाविष्टमध्यदेशांतरानरां ॥ ३६ ॥
 दिव्याभरणसंयुक्तं दिव्यगंधालुलेपनां ॥ ३७ ॥ दिव्यमाल्यांबरधरां नीलेंदीवरलोचनां ॥ ३८ ॥ अलकोद्गासि वदनां तारलग्ना स्मरा
 भिंतां ॥ ३९ ॥ शिवालिंगं संजातपुच्छकोद्गासि विग्रहं ॥ ४० ॥ सञ्चितानंदरूपा उयां जगन्मातरं मणिकं ॥ ४१ ॥ स्वस्ववाहनसंबद्धान् नाना
 युधलसत्करान् ॥ ४२ ॥ चतुर्थं तारादीनि सामानि परिगायतः ॥ ४३ ॥ स्वस्वकांता समायुक्ता न्दिकपालान्परितस्थितान् ॥ ४४ ॥ अग
 तां गुरुगुरुं शंखचक्रगदाधरं ॥ ४५ ॥ कालंबुजप्रतीकारं विष्णुकांत्याश्रितं युतं ॥ ४६ ॥ अपंतमेकमनसारुद्राध्यायजनादि
 पश्चाच्चतुर्मुखं देवं प्रसापं हंसवाहनं ॥ ४७ ॥ चतुर्वक्त्रं चतुर्भुजं दशैश्वर्यं सत्कृतं महेश्वरं ॥ ४८ ॥ सत्तुभं भारतीयुक्तं दीपकं च जटाधरं ॥ ४९ ॥
 अथर्वशिरसा देवं स्तुवंतं मुनिमंडलं ॥ ५० ॥ गंगादितिनीयुक्तं मुबुधिनीलविग्रहं ॥ ५१ ॥ श्वेताश्वेतरं मंत्रेण स्तुवंतं गिरिजाप
 तिं ॥ ५२ ॥ अनंतादिमहानागान् कैलासगिरिसंनिभात् ॥ ५३ ॥ कैवल्योपनिषसाठान् पिरत्नविभूषितान् ॥ ५४ ॥ सुवर्णवित्रहस्ताद्यनं

६ स्तोदयं सारसं दोहं ददरी रघुनंदनः ॥ ५५ ॥

विद्या ६

॥५॥
जी०

दिनंतु पुर स्थितं ॥ ४२ ॥ ६ क्षिणो मषिकारुं गणेशं पर्वतोपमं ॥ मय रवाह नारु मुनरेषण्मुखं तथा ॥ ४३ ॥ महाकांठचंच
 शशापर्वतो भूषणादृतिं ॥ कालाग्निरुद्रदूरस्थं ज्वलदावाग्निसंनिभं ॥ ४४ ॥ त्रिपादं कुटिलाकारं नटदं गीरटिपुनः ॥ ला
 नाविकारवदना कोटिशः प्रथमोऽपि पान् ॥ ४५ ॥ नानावाहनसंयुक्तं परितो मातृमंडलं ॥ पंचाक्षरीजपासक्तान्सिद्ध
 विद्याधरादिकान् ॥ ४६ ॥ दिव्यरुद्रकगीताभिगाय किं नरवंदकं ॥ तत्र त्रिष्यंबकं मंत्रं जपद्विजकंदंबकं ॥ ४७ ॥ गायंत
 वीणया गीतं नृत्यं तं नारदं दिवि ॥ नृत्यतोऽप्येनो नृत्येन रंभादीरस्य रोगणान् ॥ ४८ ॥ गायं चित्ररथादीनां गंधर्वोणां कंदंब
 कं ॥ कंबलाभतरोऽंभरुणैर्कुण्डलतांगतो ॥ ४९ ॥ गायं तोषन्नगो गीतं कपालं कंबलं तथा ॥ एवं देवसभां दृष्ट्वा स्ववाद्यैरिधुनं
 हनः ॥ ५० ॥ ६ षण्मरुदयावाक्स्तवं देवं महेश्वरं ॥ दिव्यनामसहस्रेण प्रणनाम पुनः पुनः ॥ ५१ ॥ ॥ इति श्रीशिवगीतासु
 निषुत्तचतुर्थोऽध्यायः ॥ ५० ॥ सत ३० ॥ अध प्रादुरभूतत्रहिरण्मयरद्यो महान् ॥ अनेकदिव्यर (नां) शुक्तिर्मिरितदिगंतरः ॥ ५१ ॥
 नव्योपांतिकपंकाजं महीचक्रचतुष्टयः ॥ मुक्ता तोरणसंयुक्तं श्वेतचत्रं शतायुतः ॥ ५२ ॥ शुद्धहमसुरैराख्यतुरंगगणसंयुतः ॥
 मुक्तावितानविलसत्सुर्ध्वं दिव्यवपध्वजः ॥ ५३ ॥ मत्तवारणिकायुक्तः पंचतक्षोपशोभितः ॥ पारिजाततरुद्रुतपुष्पमालाभिरं
 जितः ॥ ५४ ॥ मृगनाभिसमुद्रुतकस्तूरीमदपंकिलः ॥ कर्पूरगंधरूपोऽथ गंधाष्टकमध्वजतः ॥ ५५ ॥ संवत् १ चनचोषाठ्योना
 नाशुयोसमन्वितः ॥ जीणोर्वर्णस्वनासक्तकिन्नरोगणसंकुलः ॥ ५६ ॥ एवं दृष्ट्वा रथश्रेष्ठं दृष्ट्वा दुर्नीर्यं शंकरः ॥ अंबया सहितस्तत्र पु
 द्तलोऽविराजत ॥ ५७ ॥ सुरजो रजनेत्रीणां श्वेतचामरचालनेः ॥ दिव्यव्यजनवातेभ्यः प्रदृष्टो नीललोहितः ॥ ५८ ॥ कणकं कणनिध्वाने
 मंजुमुंजीरसिंहितैः ॥ वीणावेणुस्वनैर्गच्छैः पूर्णमासी जगत्रयं ॥ ५९ ॥ ३० कवाक्यकला रं वैश्वेतपारावतस्वनैः ॥ उन्निद्रमरुषाफणि

शि.
१६१

नादरीनादेववर्हिणः॥ नन्तुर्देरीयंतः स्वान्चंद्रकाकोटिसंख्यया॥ प्रणमंतंततो राममुत्थाप्यवपमध्वजः॥ आविना
यरथं दिव्यं प्रहृष्टेनांतरात्मना॥ कमंडलुजलैः स्वधैः स्वयमाचम्ययत्नतः॥ सैमाचम्याथपुरतः स्वकिंराममुपानयत्॥
अयदिव्यं धनुस्तस्मै ददौ तूणीरमक्षयं॥ महापाशुपतं नाम दिव्यमस्त्रं ददौ ततः॥ उक्तं भवते न रामोपि सादरं चंद्रमोलि
ना॥ १४॥ जगन्नाशकरं दौद्रुमग्रमस्त्रमिदं नृप॥ अतो नैदं प्रयोक्तव्यं सामान्यसमसादिके॥ १५॥ अन्यन्नास्ति प्रतीयातमेतस्य
पुवनत्रये॥ तस्मात्प्राणायामे रामप्रयोक्तव्यमुपस्थिते॥ अन्यदेवस्य युक्ते च जगत्संक्षयहरद्वेद॥ अथाहयसुरश्रेष्ठा-जोक
पाठान्महेश्वरः॥ उवाच परमप्रीतः स्वस्वमस्त्रं प्रयच्छति॥ राघवोयंचतैरस्त्रैरावणंचहनिष्यति॥ तस्मै देवे रवध्वस्वमिति
दत्तो वरो मया॥ तस्माद्दानरता मेत्युभवं तोयुद्रदुर्मदाः॥ साहाय्यमस्य कुर्वंतु ते नरस्त्राभविष्यथ॥ तदा शौरिरसा
गत्सुराः प्राजल्यस्तथा॥ प्रणम्य चरणौ शोभोः स्वस्वमस्त्रं ददुर्मदाः॥ नारायणास्त्रं देसादिरोद्रमस्त्रं उरंदरः॥ त्रिभुव
नस्य दंडास्त्रमाग्नेयास्त्रं धनंजयः॥ याम्ययमोपिमोहास्त्रं रक्षोरजस्तथा ददौ॥ वैरुणो वारुणं प्रादादाय व्यास्त्रं प्रभंजनः॥
कोवे रंचकुबेरोपिरोद्रमीरानएवच॥ सौरमस्त्रं ददौ सूर्यः सोमं सोमभूपावकः॥ विश्वेदेवा ददुस्तस्मै वसुवो वासवाभिधं॥ २०॥
अथतुष्टः प्रणम्य शं रामो ददौ रथात्मजः॥ प्राजलिं प्रयतो भूत्वा भक्तियुक्तो व्यजितपदः॥ २१॥ भगवन्मानुषे नैव नो लुं चो लवणं
बुधिः॥ तत्रलंकाप्रिधं दुर्गं दुर्जयं देवदानवैः॥ २२॥ अनेककोटयस्तत्र राक्षसा बलवन्तराः॥ सर्वे ह्याध्यायनिरता शिवभ
क्त्या जितेंद्रियाः॥ २३॥ अनेकमाया संयुक्ता बुद्धिमंतो ग्निहोत्रिणः॥ कथमेकाकिना जेयामया भ्रात्रा नृपुंगवे॥ २४॥ श्रीमहोप
कउ॥ रावणस्य वधो रामरक्षसापिमाददौ॥ विचारो न त्वया कार्यस्तस्य कालो यमागतः॥ २५॥ अधर्मप्रवृत्तास्ते देवव्रा
त्मणा पीडनैः॥ तस्मादायुः क्षयं याति तेषां श्रीरपि स व्रत॥ २६॥ राजस्त्रीलंघनो युक्तं रावणं निहनिष्यसि॥ पापास्त
५॥ श्रीराम उवाच॥

१६१
गो.

५ निरस्तेष्वल्यशास्त्रेषु पलायनपरेषु च ॥ ३९ ॥

कोरिउर्जेतुं सुकरः संगरांगणे ऐधर्मनिरतः शत्रुभोग्येनैव हिलभ्यते ॥ अधीतसर्वशास्त्रो विमुदाधे प्रश्लोवि
वागे विनाशकाले संप्राप्ते धर्ममार्गो व्युत्तो भवेत् ॥ पाउयंते देवतुः सर्वाः संततं येन पापिना गैत्रास्यणा क्रुषयश्चैव तस्य
नाशोऽस्य संस्थितः ॥ किं धिंधानगरे रामदेवानां संभवाः ॥ वानरा बहवो जाता दुर्जया बलवन्तराः ॥ साहाय्यं ते
करिष्यंति ते वै ध्यातव्यो निधिः ॥ अनेकशैलसंबाद्रे सेतौ यातु बली मुरवाः ॥ रावणं संगणं हत्वा तामानय निजप्रिया ॥ ३९ ॥
रास्त्रे युद्धे जयो यन्त्रतत्रास्त्राणि न योजयेत् ॥ अस्त्राणि मुच्यन्त्या निस्वयमेव विनश्यति ॥ अथ वा किं बहून्ते नमस्ते को
न्यादितं जतं गैमैवैव पाल्यते नित्यं मया संहीयते पितृ ॥ अहमेकी जगन्म-सुर्मयोरपि महीपते ॥ ग्रसेहमेव सकलं ज
गदेतच्च राचरं ॥ ममवल्लगताः सर्वे राक्षसा युद्धमदाः ॥ निमित्तमात्रं त्वं भयाः कीर्तिमाप्स्यसि संगरे ॥ ४० ॥ इति श्री
पद्मपुराणे शिवगीतासु पविषत्सु दिव्यास्त्रप्राप्तिर्नाम पंचमोऽध्यायः ॥ ५० ॥ श्रीराम उवाच ॥ भगवन् नमो मे चित्रं महदेव त्वं जायते ॥ मु
द्रस्पटिद्रसंक्राशस्त्रिनेत्रं चंद्रशेखरः ॥ १ ॥ मूर्तिस्तु परिशिन्ना हरतिः पुरुषरूपधनुः ॥ अंबया सहितो नैव रमसे प्रेयै मे स
ह ॥ २ ॥ त्वं कथं पंचभक्तादिजगदेतच्च राचरं ॥ तद्रूहिजिरिजाकांतमयिते नु ग्रहो यदि ॥ ३ ॥ श्रीसदाशिव उवाच ॥ भूतं राममहा
भाग दुर्ज्ञेय ममैरेरपि ॥ तत्प्रवक्ष्यामि यत्नेन ब्रह्मचर्येण सुव्रत ॥ ४ ॥ पारंयास्यस्य नायासाधनसंसारनीरधेः ॥ ५ ॥ दृश्यंते पंच
भूतानि येन लोकाश्चतुर्दश ॥ समुद्राः पर्वतो देवा राक्षसा क्रुषयस्तथा ॥ ६ ॥ दृश्यंते यानि चान्यानि स्थवा वराणि चराणि च ॥ गंध
वाः प्रमथानागा सर्वे ते मदिभूतयः ॥ ७ ॥ पुरा ब्रह्मादयो देवा इष्टुकामा ममादरतिं ॥ मंदरः प्रययुः सर्वे मम प्रियतरंगिणि ॥ ८ ॥
तान् दृष्ट्वा यमया देवान्छीलुः कुलितचेतसः ॥ जेषामपहृतं ज्ञानं ब्रह्मादीनां दिवौकसां ॥ ९ ॥ आसन्ते स एव ज्ञानानामाहुः को भ

मा १

वा निति ॥ अथाब्रुवन्महं देवानहमेव पुरातनः ॥ १० ॥ आहं प्रथममेवाहं वर्तमानि च सुरेश्वर ॥ भविष्यामि च लोके स्मिन्मत्तो
 नान्योस्तिकश्चन ॥ ११ ॥ अतिरिक्तं च मत्तोस्ति नान्यत्किंचिदसुरेश्वरः ॥ नित्यो नित्यो हं मत्तो ब्रह्मणो ब्रह्मणः पतिः ॥ १२ ॥ दक्षि
 णान्यं च देवो हं प्रांच प्रसंचयवच ॥ अधः श्वोर्ध्वं च विदिशो दिराभ्याहं सुरेश्वरः ॥ १३ ॥ सा वित्री वापि गायत्री स्त्री पुमानपुमानिति ॥ त्रि
 पुपजगत्पुनरुपपत्तिश्च तस्त्रयी मयः ॥ १४ ॥ स यो हं सर्वतः रंगतस्त्रिताग्निगोरहं गुरुः ॥ गोर्यहं गुरुं च हं पोरहं जगतां विभुः ॥ १५ ॥
 ज्येष्ठः सर्वसुरः श्रेष्ठो वर्षिष्ठो हं मया पतिः ॥ अथाहं भगवानीरास्ते जोहं वादिदप्यहं ॥ १६ ॥ ऋग्वेदो हं यजुर्वेदो हं सामवेदो हं मातृमयः ॥
 अथर्वणश्च मंत्रो हं तथानां गिरसो वरः ॥ १७ ॥ इतिहा स पुराणा निकल्यो हं कल्पवानहं ॥ नारदांसी च गाथाहं विद्योय निषदा स्म्यहं ॥ १८ ॥
 भोकाः सूत्राणि चैवाहं मनुष्याख्या नमेव च ॥ व्याख्याता नितथा विचारदुहुत मथाहुतिः ॥ १९ ॥ इतो दत्तमहं लोकः परलोको
 हं मक्षरः ॥ बहिः श्वाहं तथा चान्तः पुरस्तादहं मय्ययः ॥ ज्योतिश्वाहं तमश्वाहं तन्मात्राणीन्द्रियाण्यहं भुवि भिः श्वाहं महं कारो वि
 षयोऽप्यहं मय्ययः ॥ अस्मा विष्णुर्महेशो ह्युमा स्कंदो विनायकः ॥ इन्द्रो मिश्रयमश्वाहं निर्वृतिर्वरुणो निष्ठः ॥ कुबेरो हं तथे
 शा नो भर्तुवः स्वर्गहर्जनः ॥ तपः ससंचय धिर्वीचापस्ते जो निलो स्म्यहं ॥ आकाशो हं रविः सोमो नक्षत्राणि ग्रहाण्यहं ॥ प्राणः
 कोलस्तथा मत्तु रमेतं भूतमप्यहं ॥ भयं भविष्यदसंचयं च विभवं सर्वसि कोऽप्यहं ॥ ओमा दो नुत थामप्ये भर्तुवः स्वस्तये वच ॥
 ततो हं विश्वरूपो स्मिन्शीर्षं च जपतां सदा ॥ २० ॥ असितं पंचितं चाहं हतं चाहं हतमप्यहं ॥ परं चैवा परं चाहं महं चैव पुरायणः ॥ २१ ॥
 अहं जगद्धितं दिव्यमक्षरं सक्षममय्ययं ॥ प्राजापत्यं पवित्रं च सोम्यमग्राह्यमग्रियं ॥ २२ ॥ अहमेवोपसंहर्ता महाग्रासो जसां नि
 धिः ॥ हृदये देवतात्वेन प्राणत्वेन प्रतिष्ठितः ॥ २३ ॥ शिरश्चोत्तरतो यस्य पादादौ दक्षिणस्तथा ॥ यस्य सर्वांतरः साक्षादो
 कारो हं त्रिमात्रकः ॥ २४ ॥ उर्ध्वमुन्नामयेयस्मादधश्चोपनयाम्यहं ॥ तस्मादोकारश्च वाहं मे को नित्यः सनातनः ॥ २५ ॥ ऋचो
 रः सर्वाणि भूतानि शांतिं दत्तिरहं स्वर्गः ॥ २६ ॥ गुह्यो हं सर्ववेदेषु अरण्यामहं तोमहं ॥ पुष्करं च विचि
 त्रं च मध्यं चाहं ततः परं ॥ २७ ॥

यज्जं पिसामानियो ब्रह्मायज्ञकर्मणि ॥ प्रणामये ब्राह्मणेभ्यस्तेनाहं प्रणवो मतः ॥ ३३ ॥ स्नेहो यथा मांसं विडं व्याप्नोति
व्यापयत्यपि ॥ सर्वलोका न हंत कस्तु सर्वव्यापी न तो स्यहं ॥ ३४ ॥ ब्रह्मा हरिश्च भगवा ॥ ध्यंतं नो पठ्यवान् ॥ ततो न्येच सु
रा यस्मादहं न तो हं मतो मतः ॥ ३५ ॥ गर्भजमजरा मृत्युं संसारभयसागरात् ॥ तारयामि यतो भक्तं तस्मात्तारो यमीरितः ॥ ३६ ॥
चतुर्विधेषु देहेषु जीवत्वेन वसाम्यहं ॥ स्तब्धो भूत्वा यद्देहो यत्तत्सूक्ष्मः प्रकीर्तितः ॥ ३७ ॥ महातमसि मग्नेभ्यो भक्तेभ्यो य
त्प्रकाशये ॥ विद्युददत्तं रूपं तस्मादिद्युतमस्यहं ॥ ३८ ॥ एक एव यतो लोकानि सृजामि सृजामि च ॥ निवासयामि गृणामि
तस्मादेको हामीश्वरः ॥ ३९ ॥ न द्वितीयो यत्तत्सत्त्वं तुरीयं ब्रह्म यत्स्वयं ॥ भूतान्यात्मनि संध्यते को रूद्रो वसाम्यहं ॥ ४० ॥ सर्वलोकान्य
दीदृहामीरिनीभिश्चरतिभिः ॥ ईशानमस्य जगतः स्वर्देवं च तुरीश्वरं ॥ ४१ ॥ ईशानमिंद्रतस्तुषः सर्वेषामपि सर्वदा ॥ ईशा
नः सर्वविधानां यदीशानस्तदस्यहं ॥ ४२ ॥ सर्वभावा निरीक्ष्येह मात्मज्ञानं निरीक्षये ॥ योगं च समये यस्माद्भगवान्महतो मनः ॥ ४३ ॥
अजस्रं यद्ब्रह्म गृणामि विस्मयामि सृजामि च ॥ सर्वां लोकान् स्वमायाति स्तेनाहं वेमहे भवरः ॥ ४४ ॥ महत्त्वात्मानं यो गौरैर्भूर्यैस्तु म
हीयते ॥ सर्वाभावा महो देवः सृजत्यवति स्तो स्यहं ॥ ४५ ॥ एषोस्मि देवो प्रदिशो नु सर्वाः एवो हि जातो स्यहमेव गर्भे ॥ अहं
हि जातस्त्रजनिष्यमाणः प्रत्ययनास्ति सृति सर्वतो मुखः ॥ ४६ ॥ विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतो मुखो विश्वतो बाहुरुत विश्वतस्त
त् ॥ संबाहुभ्यां धमति संपतन्नेर्घावा भूमी जनयं देव एकः ॥ ४७ ॥ बालाग्रमात्रं हृदयस्य मध्ये विश्वं देवं जातवेदं वरेण्यं ॥ माता स
सृष्टये तु पश्यंति धीरास्तेषां शास्ति शाश्वती नेतरेषां ॥ ४८ ॥ अहं यो नी मधि सृ मित्रैको येनेदं पणं पंच विधिं च सर्वं ॥
तामीशानं पुरुषं देवनि संविद्यामाणं रंति मस्यं तमेति ॥ ४९ ॥ प्राणे ध्यंतं मनश्चिं गमाहुर्यस्मिन्नशनायाचतच्छासमस्य ॥ ५० ॥ त
च्छाप्तिहाहेतुजालस्य मलं बुध्या चित्तं क्षणपश्यो मयी हं ॥ पूर्वयो मां ध्यायमाना भजं ते तेषां शाश्वती नेतरेषां ॥ ५१ ॥ यतो

॥ ५० ॥ य१

॥ नित्यो नित्यश्चित्तनश्चित्तनानां एको ब

विद्यया मि का मा न ॥ ५० ॥

शि०
॥ ८॥

वाचो निवर्त्तते अप्राप्य मनसा सह ॥ आनंदं ब्रह्म मां शास्त्रान विमैति कृतं भवन ॥ ५५ ॥ श्रुत्वेति देवाम् द्वाक्यं केवलं ज्ञानमुत्तमं ॥ अ
पंतो मम नामानि मम ध्यान परायणः ॥ ५६ ॥ सर्वे ते स्वस्वदेहांते मत्सायुज्यं गताः पुरा ॥ ५७ ॥ ततो ये परिदृश्यंते पदार्थमिदं भूत
यः ॥ ५८ ॥ मयैव सकलं जातं मयि सर्वं प्रतिष्ठितं ॥ मयि सर्वं लयं याति तद्रूपं सम्यहं मय्ययं ॥ ५९ ॥ अनौरणीयानहमेव तद्वन्नहान
हं विश्वमहं विशुद्धं ॥ पुरा तनोहं पुरुषो ह मीशो हिरण्यमयो हं शिवरूपमस्मि ॥ ६० ॥ अपाणि पादो ह मन्त्रियशक्तिः पर्याम्य चक्षुः स
ष्टोऽप्यकर्णः ॥ अहं विज्ञानमिदं विविक्तं रूपो न वा स्थितेताममचित्सदाहं ॥ ६१ ॥ वेदे रने के रह मेव वेद्यो वेदो तत्तद्वेद विदेव वाह ॥ न
पुण्यपापे मयि नास्ति नाशो न जन्मदेहं द्रियबुद्धिरस्ति ॥ ६२ ॥ न भूमिरापो न च वनिरस्ति न वा निलो मे स्ति न मम भुवः ॥ एवं विविदि
रमात्मरूपं गुहाशयं निष्कलमद्वितीयं ॥ ६३ ॥ समस्तसाक्षी स दसदिहीनं प्रयाति मुद्रं परमात्मरूपं ॥ ६४ ॥ एवं मातृत्वतो वेत्तियसू
सममही पते स एष नान्यो लोकेषु केवल्य फलमभ्युते ॥ ६५ ॥ ॥ इति श्री पद्मपुराणे शिवगीता सप्तमो विभक्तियोगो नाम षष्ठो
ध्यायः ॥ ६६ ॥ श्रीराम उवाच ॥ भगवन् नमयाप हंत तत्तथैव स्थितं विभो ॥ अत्रोत्तरं मया लब्धं त्वत्तो नैव महेश्वर ॥ ६७ ॥ परिच्छिन्नं परिम
णो देह भगवतस्तव ॥ भूयस्तिः पंचभूतानां स्थितिर्वाविलुपः कथं ॥ ६८ ॥ स्वस्वाधिकार संबंधाः कथं नाम स्थिताः सुराः ॥ ते सर्वे खं क
थं देव भुवनानि चतुर्दिश ॥ ६९ ॥ खलुः श्रुत्वा पि देवा ज संदेहो मे महान भूत ॥ अप्रत्यायिन चित्तस्य संशयं छेत्तुमर्हसि ॥ ७० ॥ श्रीभगवा
नुवाच ॥ वटस्य बीजे स स्मिन्महावटतस्य तथा ॥ सर्वदा स्तेन्यथा वृक्षः कुत आयाति तद्वद ॥ ७१ ॥ तद्वन्मम तनो राम भूतानां मागति
र्लभ्य ॥ ७२ ॥ महासंभव पि जे पि भुले क्षितो विधीयते ॥ न दृश्यते पुनः पाका तत आयाति पूर्ववत् ॥ ७३ ॥ प्रातः प्रातर्था लोको जाय
ते सूर्यमंडलात् ॥ एवं मतो जगत्सर्वं जायते स्ति विलयते ॥ ७४ ॥ मयैव सकलं राम तद्वज्जानी हि सुजत ॥ ७५ ॥ राम उवाच ॥ कथितोऽपि म
हाभाग दिक् जडस्य यथा दिशि ॥ निवर्त्तते भ्रमो नैव तद्वन्मम करोमि किं ॥ ७६ ॥ श्रीशिव उवाच ॥ मद्र सर्वं यथा राम जगदेतच्च राचरं ॥ जत
ततद्दर्श्यामी न दृष्टुं क्षमते भवान् ॥ ७७ ॥ दिव्यं चक्षुः प्रदास्यामितुभ्यं दशरथात्मज ॥ तेन पश्य भिषं यत्कामते जो मंडलं द्रुवं ॥ ७८ ॥ न

ला

॥ ८॥
गी०

२॥

श्रीराम०

चर्मचक्षुषाद्रुंशक्यतेमामहं महः॥ जरेणनासुरेणापितनमानुग्रहंविना॥ १२॥ इत्युक्त्वाप्रददौतस्मैदिव्यं चक्षुर्महेश्वरः॥ अथा
 दरीयदेतस्मैवक्रं पातालसंनिधिं॥ १३॥ विधुक्कोटिप्रसंदासमतिभीमंभयावहं॥ तद्वैवभयाद्रामोऽजानुभ्यामवनीगतः॥ १४॥ प्रणम्य
 हंजवद्भूमौतुष्टावन्कपुनःपुनः॥ १५॥ अथोत्थायमहावीरोयावदेवप्रपश्यति॥ वत्संपुरमिस्तत्रअंतर्ब्रह्मांडकोटयः॥ १६॥ खटका
 द्रवलक्ष्यंतेजलज्वालासमाकुला॥ मेरुमंदरविंध्याघागिरयःसप्तसागराः॥ १७॥ दृश्यतेचंद्रसूर्याद्याःपंचभूतानितेसुराः॥ अ
 रण्यानिमहानागापुवनानिचतुर्दिशः॥ १८॥ प्रतिब्रह्मांडमेवंतुष्टादशारथात्मजः॥ सुयसुराणां संग्रामानत्रश्वीपरानपि॥ १९॥
 विद्योर्दशवताराश्चतुर्त्तया निरुद्धिजाः॥ पराभवाश्चदेवानांपुरदाहंमहेशितुः॥ २०॥ इतश्चमानानुसन्नान्सर्वानपिवि
 नाशतः॥ दृष्ट्वा रामोभयाविष्टःप्रणनाममुहुर्मुहुः॥ २१॥ असन्नतत्वज्ञानोपिबभूवन्तपनंदनः॥ अथोपनिषदांस्तौरैरर्थैस्तद्वा
 वशंकरं॥ २२॥ देवप्रपन्नान्तिहरप्रसीदप्रसीदविश्वेश्वरविश्ववंध॥ प्रसीदगंगाधरचंद्रमौलेमांत्राहिसंसारभयाद्
 नाथं॥ २३॥ त्वत्तोहिजातंजगदेवदीरात्वय्येवभूतानिवसंतिनित्यं॥ त्वय्येवशंभोविलयंप्रयांतिभूमौयथावक्षलतादयो
 पि॥ २४॥ ब्रह्मेन्द्ररुद्राश्चमरुद्राणाश्चगंधर्वयक्षाःसुरसिद्धसंघाः॥ गंगादिनद्योवरुणाळयोश्चवसंतिश्रुतीन्तववत्क्रमं
 ती॥ २५॥ त्वन्माययाकल्पितमिंदुमौलेत्वय्येववश्यत्वमुपैतिविश्वं॥ भ्रांस्याजनःपश्यतिसर्वमेतच्छुक्तौयथारूपमहिंचर
 ण्जो॥ २६॥ तेजोभिरापर्यजगत्समस्तप्रकाशमानःकुरुतेप्रकाशं॥ विनाप्रकाशंतवदेवदेवनदृश्यतेविश्वमिदंक्षणेन॥ २७॥
 अल्पाश्रयोनेववर्तंतमर्थंधत्तेनुरेकोनहिविंशतिरौष्ठं॥ त्वद्वक्त्रगात्रेजगदेतदस्तिस्वन्माययैवेतिविनिश्चिनोमि॥ २८॥ रज्जौ
 भुजंगोभयदोयथैवनजायतेनास्तिनचैतिनाशं॥ त्वन्माययाकेवलमात्सरूपंतथैवविश्वंत्वदनीलकंठ॥ २९॥ विचार्यमाणेत
 वयच्छरीरमाधारभावंजगतामुपैति॥ तदप्यवश्यंमदविद्ययेवपूर्णश्चिदानंदमयोमतस्तु॥ ३०॥ अजेष्टप्रतीदिफलंक्रियाणां

शि.
॥७॥

पात्रेषु

श्रीराम
॥

नोक्तः फलं यद्यसि रास्ते मेव ॥ १८ ॥ चित्तदेवं वचनं पुरा रेखतो स्तिभिन्नं च न किंचिदेव ॥ १९ ॥ अज्ञानमयामुनयो वदंति प्रजा
पचारादिवहिः क्रियाभिः ॥ तां च गिरीशो भजतीति मिथ्या कुतस्तु मत्तस्य तु भोगलिप्सा ॥ २० ॥ किंचिदलं वा तुलुकोदकं वा
यत्वं महेश प्रतिगृह्य धत्ते ॥ त्रैलोक्यलक्ष्मीमपि यज्जनेभ्यः सर्वं विधास्यत मेव मन्ये ॥ २१ ॥ व्याघ्रोपि सर्वा विदिशो दिशः
श्रुत्वं विश्वमेकः पुरुषः पुराणः ॥ न ह्यपि तस्मिन्नावनास्ति हानिर्घटे विनष्टेन भसो यथैव ॥ २२ ॥ यथैकमाकाशगमकं विं
बं धुं प्रेष्ठुं जनान्वितेषु ॥ भजत्यनेकप्रतिविंबभावं तथा त्वमंतः करणे शुद्धेव ॥ २३ ॥ स्थूलसूक्ष्मसूक्ष्मस्य जज्जस्य देहस्य शोभो
न निदं विनास्ति ॥ अतस्तु पारोपणमातनोति भ्रूति पुरा रेखतुः खयोः सदा ॥ २४ ॥ सुसर्जने वाप्यवने विनाशो विश्वस्य
किंचित्तवनास्तिकार्यः ॥ अनादिभिर्देहभूता मदर्थे स्तथापि तस्वप्ननदातनोपि ॥ २५ ॥ नमः सञ्चिदं भो विहंसाय तुभ्यं
नमः कालकंठाय कालात्मकाय ॥ नमस्तैस्समस्ता घृसंहारवर्जैर्नमस्तैस्स पावित्तव तैकभोक्त्रे ॥ २६ ॥ एवं प्रणम्य विश्वेशं स्तुत ॥
पुरतः प्रांजलिस्थितः ॥ विस्मितः परमेशानं जगदेरघुनंदनः ॥ २७ ॥ उपसंहारविभवात्मनि भूतमिदं तव ॥ प्रतीतं ज
गदेकात्म्यशोभो वदनुग्रहात् ॥ २८ ॥ श्रीशिवाय नमः ॥ परमेशममहाबाहो मत्तो नान्योस्तिकभवनः ॥ इत्युक्त्वा चोपसंजके स्व
देहे देवतादिकान् ॥ २९ ॥ मीलिताक्षः पुनर्हर्षाघावद्रामः प्रपश्यति ॥ तावदेव गिरेः भृंगे व्याघ्रचमेपि रिस्थितं ॥ ३० ॥
ददर्श पंचवदनं नीलकंठं त्रिलोचनं ॥ व्याघ्रचमं विरधरं भूतिभूषितं विग्रहं ॥ ३१ ॥ फणिकंकणभूषाढ्यं नागयज्ञोपवीति
नं ॥ व्याघ्रचमं त्रिरीयं च विद्युत्सिंगजगधरं ॥ ३२ ॥ एकाकिने वंद्यं मोहिं वरेण्यमभयप्रदं ॥ चतुर्भुजं खंडपरशुर्धृगहस्तं ज
गत्सिंहं ॥ ३३ ॥ अथाज्ञायं पुरस्तत्स्वप्नम्योपनिवेशः ॥ ३४ ॥ अथाहरामंदेशो यद्यस्य मभीक्ष्यसि ॥ तत्सर्वं पृष्ट्वा राम त्वं म
त्तो नान्योस्तिते गुरुः ॥ ३५ ॥ इति श्रीपद्मपुराणे शिवगीता सरपनिषत्सु विश्वरूपदर्शनिनाम सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ श्रीराम उवाच ॥

॥७॥
॥३॥

पांच भौतिक देहस्य चोत्पत्तिर्विलयस्थितिः ॥ स्वरूपं च कथं देहे भगवन् चतुर्माससि ॥ १ ॥ श्रीशिव उवाच ॥ पंचभूतैः समार
 भ्यो देहो यं पांच भौतिकः ॥ तत्र प्रधानं पृथिवी शेषाणां सहकारिता ॥ २ ॥ जरायुजोऽजस्रश्चैव स्वेदजश्चोद्भिदस्तथा ॥ एवं
 चतुर्विधं प्रोक्तो देहो यं पांच भौतिकः ॥ ३ ॥ मानसो विपरः प्रोक्तो देवानामपि संस्तुतः ॥ तत्र वक्ष्ये प्रथमतः प्रधानं वाज्जरा
 युजं ॥ ४ ॥ भुक्कुरो गणितं संभूतं तदसिरेकजरायुजः ॥ स्त्रीणां गभश्चैव भुक्कुरमुक्तकाले विरोधदा ॥ रजसा योषितो युक्तं तदेव स्या
 जरायुजं ॥ बाहुल्याद्भुजसः स्त्रीस्याच्छुक्राधिक्योपुमान् भवेत् ॥ भुक्कुरो गणितयोः साम्ये जायते तु न पुंसकं ॥ ऋतुस्नाता
 भवेन्नारी चतुर्थं दिवसेततः ॥ ऋतुकालस्तु निर्दिष्टं आपोऽशदिनावधि ॥ तत्र युग्मं दिने स्त्री स्यात्पुमान्युग्मं दिने भवेत् ॥ ५ ॥
 षोडशे दिवसे गभो जायते यदि सुभ्रुवः ॥ चक्रवत्तद्वत्तदराजा जायते स न संशयः ॥ ६ ॥ ऋतुस्नाता यस्य पुंसः साकांक्षं मुखमीक्षते ॥
 तदा स्मृतिर्भवेद्भूमस्तस्यैव स्वामिनो मुखं ॥ ७ ॥ यास्त्री चर्मावतिः सक्ष्मा जरायुः सानिगद्यते ॥ भुक्कुरो गणितयो यो गिस्तस्मिन्नेव
 भवेद्यतः ॥ ८ ॥ तत्र गभो भवेद्यस्मान्नेन प्रोक्तो जरायुजः ॥ अंजुजाः पक्षि सर्पो यास्वेदजश्च मराकादयः ॥ ९ ॥ उर्ध्वजावक्षुगुल्मा
 द्यामानस्तान्भ्रुवः ॥ १० ॥ जन्मकर्मवशादेव निषिक्तं स्मरं मंदिरं ॥ भुक्कुरं रजः समायुक्तं प्रथमं मासितं प्रजं ॥ ११ ॥ बुद्धं कबलं तस्मान्
 तः पेशी भवेदिदं ॥ पेशी घनं द्वितीये तु मासि पिंडः प्रजायते ॥ १२ ॥ कंठं घ्रिशीर्षादिकानि तृतीये संभवंति हि ॥ अभिव्यक्तिश्च जीवस्य चतुर्थे मा
 सि जायते ॥ १३ ॥ ततश्च लितं गभो विजनन्या जह्ये स्थितः ॥ पुत्रश्चैव क्षिणे पाश्चिद्व्यावामेव तिष्ठति ॥ १४ ॥ न पुंसकस्तदस्य भागे तिष्ठति मध्यतः ॥
 अतो दक्षिणपार्श्वे तु शोते माता पुमान् यदि ॥ १५ ॥ अंगप्रसंगं भागश्च सक्ष्माः स्युर्युगपत्तदा ॥ विहाय शमश्च दंतादीन् जमानं तरसं भवान् ॥ चतुर्थे मा
 ते तां तेषां भावानामपि जायते ॥ १६ ॥ पुंसां स्तेयं दियो भावा भूतत्वाद्यास्तु योषिता ॥ न पुंसके च ते मिश्रा भवंति रघुनंदन ॥ १७ ॥ मातुर्जं चास्य हृदयं
 विषयादभिकांक्षति ॥ ततो मातुर्मनो मिष्टं कुर्याद्भूमिविबुधये ॥ १८ ॥ तां च द्विहृदया नारी मातुर्द्वेदिनी ततः ॥ अदानां दोहदानां स्युर्गर्भस्य संगताद
 यः ॥ १९ ॥ मातुर्मद्विषये लोभस्तथा यो जायते सुतः ॥ प्रबुद्धं पंचमेवित्तं मांसं शोणितपुष्टता ॥ २० ॥ षष्ठे स्थि स्यायुन खरकेश लोमविविक्तता ॥ बळ

इत्युक्तं पञ्चभूतैः समार
 भ्यो देहो यं पांच भौतिकः ॥

वर्णोचोपचितो सप्तमेत्वंगपूर्णता ॥ १२५ ॥ पादांतरितहस्ताभ्यांभोजरंध्रेपिधायसः ॥ उद्विग्नो गर्भसंज्ञासादस्ति गर्भभयान्वितः ॥ १२६ ॥ आ
विर्भतप्रबोधोसौगर्भदुःखादिसंयुतः ॥ हाकृष्टमितिनिर्विण्णः स्वानंरोधुर्विधाय ॥ १२७ ॥ अतुभ्रतामहासस्यपुरामर्भ
स्थितोसुदृढः ॥ करंभवालुकास्तसाश्चादेत्यंतासुखाशयाः ॥ १२८ ॥ अठरानलसंतसापिनारग्यरसविषयः ॥ गर्भशयेतिमग्नेतुदृढस्यति
प्रशंहिता ॥ १२९ ॥ उदयक्रिमिवक्राणिकूटशालिलिकंठकैः ॥ तुल्यानिचतुर्दस्यान्तीपाश्वीस्थिः कृकयादितं ॥ १३० ॥ गर्भेद्विधिमर्भद्वेजठरा
ग्निप्रदीपिते ॥ दुःखमयासंयतेस्मात्कुनीयः कुंभपाकजं ॥ १३१ ॥ पूयासकृन्नेषपायित्वंवातासित्वंचयद्रवेत् ॥ अशुचौक्रिमिभावश्चतस्रां
गर्भशायिना ॥ १३२ ॥ गर्भशयांसमारुखदुःखंयाध्रयापितत् ॥ नातिरोतेमहादुःखंनिःशेषंनरकेषुयत् ॥ १३३ ॥ एवंस्मरन्पुराप्राप्तानाना
जातिभ्रयातना ॥ मोक्षोपायमभिधायवर्ततेभ्यासतसरः ॥ १३४ ॥ अहमेतकृन्तिस्यातामोजस्तेजस्वरूपं ॥ शुद्रमापीतरत्नंचनिर्मि
तंजीवितेमते ॥ १३५ ॥ मातृत्वंपुनर्गर्भंलूनं तत्रभावति ॥ ततोजातोयमेमासिनजीवत्योजसोक्षितः ॥ १३६ ॥ किंचित्कालमवस्थानंसंस्का
रासीडितांगवत् ॥ समयः प्रसवः स्यात्स्यान्मासेषुनवमादिषु ॥ १३७ ॥ मातुरस्त्रवहंनडीमाश्रित्यानवतारिता ॥ नाभिस्थनाभिगर्भस्थ
मात्राहारसावहा ॥ १३८ ॥ तेनजीवतिगर्भोविमात्राहारेणपोषितः ॥ १३९ ॥ अस्थियत्रविनिर्दिष्टः पतितः कुक्षिवर्त्मना ॥ मेरोसु
गिद्व्यसर्वंजो जरायुपुटसंयुतः ॥ १४० ॥ निष्क्रमन्मरुदुःखान्तेरिदंमुञ्चेरधोमुखः ॥ यन्नोदेवविनिर्मुक्तः पतत्यन्तान
रायुतः ॥ १४१ ॥ अकिंचित्कस्तदालोकैर्मसिपेशीवदास्थितः ॥ माजोशिदिदंष्ट्रिभ्योरक्षतेदंडपाणिभिः ॥ १४२ ॥ पित्तज्वा
क्षुखंवेतिमातवज्जाकिनीमपि ॥ ययंययोवदज्ञानादीर्घकष्टंतुरेशव ॥ १४३ ॥ शेषणापिहितानाडीसुषुम्नाधावदेवहि ॥ व्यक्त
वर्णचिचनंतावदुक्तंनराक्यते ॥ १४४ ॥ योवृत्तं प्राप्यममथउवरविकृतः ॥ गायसकस्मादुञ्चेत्तथाकस्मादुवकति ॥
॥ आरोहतितरुवृक्षांताउद्वेजयत्यपि ॥ कोमक्रोधमदंघः संकाश्चिदपिविवक्षते ॥ ॥ अस्थिमांसशिरालापा
कामाया ममथालये ॥ उत्तानप्रतिमंङ्कपाटितोदरसंनिभे ॥ ॥ आसक्तः स्मरणाणान्तात्मनादस्यतेभ्रंशं ॥ अ

गर्वितः ॥

अतएवचगर्भेपिरोदितुंनैकशक्यते ॥

अतः

५९

स्थिमांससिराचगम्यः किमन्यदुत्ततेवपुः॥ वामानांमाययाभूणेनकिंचिद्दीक्षतेजगत्॥४८॥
 निर्गतेप्राणयवनेदेहोहंतमगीदृशः॥ यथाहिजायेतनैववीक्षतेयंचमिर्दिनेः॥४९॥ महापरिभ
 वस्थानंजरं प्राप्यातिदुःस्वितः॥ श्लेष्मणापिहितोरस्कोजग्धममनंजीर्यति॥५०॥ शीर्षं हंतोमद
 दृष्टिः कटुतिक्तकषायभुक्॥ वातभग्नकटिग्रीवाकरोरुचरणोबलः॥५१॥ गरायुतसमाविष्टः
 परिभूतः स्वबंधुभिः॥ निःशौचोमलदिग्धागजालं गितवशेषितः॥५२॥ ध्यायन्नसुलभानभो
 गान् केवलं वर्ततेचलः॥ सर्वेद्रियक्रियालोपादस्यतेबालकैरपि॥५३॥ ततोमतिजुदुरवस्यदृष्टं
 तोमोपलभ्यते॥ यस्मादिभ्यतिष्ठतानिप्राप्तान्यपिपरंरुजं॥५४॥ नीयनेमृकनाजंतःपरिष
 लोपिवंधुभिः॥ सागरांतर्जलगतोगरुडेनैवपञ्चगः॥५५॥ हाकंतेहाधनंपुत्राः कंदमानंसुहृदरुणं॥ मं
 पूकइवसर्पेणमयुनानीयतेनरः॥५६॥ मर्मसुखमप्यमाणेषुमुंचमानेषुधिषु॥ यदुद्वेगंविद्यमा
 णस्यस्मर्यतांतन्मुमुक्षुभिः॥५७॥ दृष्ट्वावाक्षिप्यमाणायांसंज्ञयाद्विद्यमाणया॥ मृकपाशेनव
 दस्यत्रातानोवोपलभ्यते॥५८॥ संरुध्यमानस्तमसामहवित्तमिवाविशन्॥ उत्तारुतस्वप्राप्तातीन
 क्षतेहीनचक्षुषा॥५९॥ अयःकालेनस्नेहपाशैर्बंधुभिः॥ आत्मानंक्षयमाणंतमीपरितस्तथा॥६०॥

पाशेन

न

क्षते१

दिक्कयावाध्यमोस्य वासेनपरिभुष्यतः॥प्रत्यनाकृष्यमाणस्य नखत्वस्तिपुरायणम्॥६९॥ संसारयंत्र
 मारूढो यमहतेरधिष्ठितः॥कयास्याम्यतिदुस्वार्तः कालपाशेन योजितः॥७०॥ किंकरोमिक्कगच्छामि
 गच्छामि सज्जामि किम्॥इतिकर्तव्यतामूढः कृष्णदेहासजस्यसूनु॥७१॥ यातनादेहसंबन्धो यमद
 तेरधिष्ठितः॥इतो गजानुभवतियायास्तायमयातना॥७२॥ तासु यल्लभते दुखंतदकुं सहते कुतः॥
 कर्पूरचंदनाद्यैस्तु लिप्यते सततं हियतु॥७३॥ भूषणे भूष्यते चित्रैः सुवस्त्रैः परिवार्यते॥७४॥ अ
 स्त्रस्य जायते प्रेक्ष्य जीवसक्तं सदा वपुः॥निष्कर्षयति निलयाक्ष्णमस्त्राययं स्यपि॥७५॥ इत्येते च
 ततः काष्ठैस्तद्वत्क्रियते क्षणात्॥भक्ष्यं वासुगालेन गृध्रकुक्कुरवायसैः॥७६॥ पुनर्न दृश्यते सोऽथ ज
 न्मकोटिशतैरपि॥७७॥ मातापितागुरुजनः स्वजनोपमेति मायौपमेजगतिः कस्य भवेति ज्ञातां॥एको
 यतो ब्रजति कर्मपुरुः सरोयं विभ्रामरक्षसदृशः खलु जीवलोकः॥७८॥ सायं सायं वा सवक्षं स
 मेताः प्रातः प्रातस्तेन तेन प्रयांति॥स्य कान्योन्यं तं च रक्षं विहंगास्ते दृष्टेः क्षातयो जातयश्च॥७९॥
 मृतिवीजं भवेज्जन्मजन्मबीजं भैरवमृतिः॥घटीयं वा वदन्तीति वदन्तीति नरः॥८०॥ ग
 र्भे पुंसः कुपाताद्यदुक्तं मरणवधिः॥तदेतस्य माताया च मर्तुना न्योसि भवेज्जन्म॥८१॥

किं

ते

वे

११

इति श्रीमत्सप्तपुराणे शिवगीतासूत्रनिषत्सूत्रविद्यायां योगशास्त्रे श्रीशिवरामसंवादवैराग्ययो
 गो नाम अष्टमोऽध्यायः समाप्तः ॥ श्रीशिव उवाच ॥ देहस्वरूपं वक्ष्यामि शृणु धाव हितो नृप ॥ मतो हि जा
 यते विश्वं मय्येवेतत्प्रधार्यते ॥ १ ॥ मय्येवेदमपि छाने लीयते भुक्तिरूप्यवत् ॥ अहं तु निर्मलः पूर्णः
 सञ्ज्ञिता नन्दविग्रहः ॥ २ ॥ असंगो निरहंकारो भुद्रब्रह्मसनातनः ॥ अनाद्यविद्यायुक्तसन् जगत्कार
 णताव्रजे ॥ ३ ॥ अनिर्वच्यमहाविद्या त्रिगुणापरिणामिनी ॥ रजः सत्त्वं तमश्चेति तद्गुणाः परिकी
 र्तिताः ॥ ४ ॥ सत्त्वं शुक्लं समादृष्टं सुरं वज्रानां स्यदं नृणां ॥ दुर्वास्यदं रक्तवर्णं चंचलं चरजोत्तमं ॥ ५ ॥
 तमः स्फुटं जडं प्रोक्तं मुहसीनं सुखोदिव ॥ अतो मम समायोगात्सक्तिः सा त्रिगुणात्मिका ॥ ६ ॥ अधिष्ठा
 ने तु मय्येव भजते विश्वरूपता ॥ भुक्तौ रजतवद्रज्जो भुजं गोयददेवतु ॥ ७ ॥ आकाशादीनि जा
 यंते मतो नृता निमायया ॥ तैशरब्धमिदं सर्वं देहो यं पांचभौतिकः ॥ ८ ॥ पितृभ्यामसितादन्नाखद्
 को शं जायते वपुः ॥ स्वाय वोस्त्रिणीमजा च जायते पितृतस्तथा ॥ ९ ॥ षण्मासं शोणितमिति मातृततश्च
 भवन्ति हि ॥ भावास्तु पुत्रं धास्तस्य मातृजाः पितृजास्तथा ॥ १० ॥ महयः शोणितं मिदं मज्जापूहा
 यस्तु दुदं ॥ दन्नाभीये वनाद्यास्तु भावा मातृभवामता ॥ ११ ॥ स्मश्रु लोमकचस्नायु शिरोधर्मनयो
 नखाः ॥ दशनाः शुक्रे मिह्यादि स्थिराः पितृसमुद्भवाः ॥ १२ ॥ शरीरोपचितिर्वर्णो बद्धिस्तत्त्वबलं स्थि

॥ राजसातामसाः सत्त्वं संभावस्वप्नरजस्तथा ॥

वचनादानगमनविसर्गस्तयः क्रमात् ॥ क्रियास्तोषामनोबुद्धिरहंकारस्ततः परं ॥ १७ ॥

ति ॥ अलोलुपत्वमुसाहृष्ट्यादीनरसो जे विदुः ॥ १४ ॥ इष्टा ॥ देषः सुखं दुःखं धर्मी धर्मैः न वाप
वो ॥ प्रयत्नो ज्ञानमायुश्चन्द्रियाणित्यनमात्मनः ॥ १४ ॥ ज्ञानेन्द्रियाणि श्रवणं स्पर्शनं दर्शनं तथा ॥ रसं न
घ्राणमिसाहः पंचतेषां तु गोचराः ॥ १५ ॥ शब्दस्पर्शं तथा रूपं रसो गंध इति क्रमात् ॥ वाक् करं घ्राणं
पश्चात् ॥ न्याहः कर्मेन्द्रियाणि हि ॥ १६ ॥ अंतःकरणमिसाहृष्टिर्ज्ञानं चेति चतुष्टयं ॥ सुखं दुःखं च विषयो विज्ञेयो
मनसः क्रिया ॥ १७ ॥ स्मृतिर्भूतिर्विकल्पाद्या बुद्धिस्त्या निश्चयात्मिका ॥ अहं ममेत्यहंकारश्चित्तं चेतय
तेयतः ॥ १८ ॥ सत्त्वाख्या मंतं करणं गुणभेदास्त्रिधा मंतं ॥ सत्त्वं रजस्तम इगुणाः सत्त्वा नुसात्तिकः ॥ २० ॥
आसिष्यशुद्धिर्धर्मैकं रुचिप्रभृतयो मता ॥ रजसो राजसाना मकामक्रोधमदादयः ॥ २१ ॥ निद्रालस्य
प्रमादा दीवचनाद्यास्तुता मसा ॥ प्रसन्नेन्द्रियतारोग्या बालस्याद्यास्तु सत्ता ॥ २२ ॥ देहो मात्रात्मक
स्तस्मादाधतेत ॥ दुणानि मान् ॥ शब्दश्रोत्रमुरवरता वैचित्र्यं सूक्ष्मता धृतिः ॥ २३ ॥ बलं च गगनादायो
स्पर्शं च स्पर्शनं द्रियं ॥ उल्लेपणमनक्षेपाकंचनेगमनंतथा ॥ २४ ॥ प्रसारणमितीमानि पंचकर्माणि
सूक्ष्मता ॥ २५ ॥ प्राणापाना तथा व्यासर्पणं न संलिकान ॥ २५ ॥ नागं च कूर्मं ककुदं देवदत्तं धनं ज
य ॥ देशेति वायुविद्युतिस्तथा गजं तिलं च वं ॥ २६ ॥ तेषां मुख्यतरा प्राणो नाभे कं ठाद्व्यस्थितः ॥
चरत्यसौ नासिकया नाभो हृदयं पंकजं ॥ २७ ॥ शब्दोच्चारणनिश्वासाश्चासादेरपि कारणं ॥ अपानस्त

१ नामिदं शेषं षण्यो रूपा जानु नितिष्ठति ॥ तत्र मूत्रपुरीषादिविसर्गः कर्मकीर्तितं ॥

जं

गुदे मेद्रे कटिं घोरं पृथिवी ॥ २ ॥ नामिकं षे प्रक्षयणयो रूपधातुषु तिष्ठति ॥ प्राणायामधृतिस्यागग्रहणाद्यस्य
कर्मच ॥ समाधौ व्याप्य निश्चितं शरीरं संधिना सहोदिसप्ततिसहस्रेषु नाडीरंघ्रेषु संचरन् ॥ भु
क्तपीतरसान् सम्यक्कृणानयन् देहपुष्टिस्तु ॥ उदानः पादयोरास्ते हस्तयो रंगसंधिषु ॥ कर्मस्य देहो
नेयनोत्कर्मणादि प्रकीर्तितं ॥ त्वगादिधातुना श्रित्य पंचनागा ये देहिताः ॥ उदारादिनिमेषादि
क्षतिपासादिक्रमात् ॥ तं प्रप्रतिशोकादि तेषां कर्म प्रकीर्तितं ॥ अग्रे स्तरो च कं रूपं दीप्तं पा
कं प्राकाशः ॥ तं ॥ अमर्षतीक्ष्णसूक्ष्माणामोजस्तेजश्च शूरतां ॥ मेधानितां तथा धत्ते जलानुरस
नं रसं ॥ शीत्यं स्नेहं श्वेदं गात्रादिमुत्तामपि ॥ भूमे घ्राणं द्रियं गंधं स्वेयं चैयं च गौरवं ॥ ३ ॥
त्वंगस्तज्जासमेदो रश्मिर्नज्जाशुक्राणि धातवः ॥ अन्नं पुसां शितत्रेधा जायते जठराग्निना ॥ मि
लं स्वे विषे ॥ स्यान्मध्यमो मांसं तं व्रजेत् ॥ मनः कनिष्ठे भागस्यात्तस्मादन्नमयं नेमः ॥ ४ ॥
अपां स्थविषो मूत्रं स्यान्मध्यमो रुधिरं भवेत् ॥ कनिष्ठभागः प्राणस्यात्तस्मात्प्राणोजलात्त
कः ॥ तेजो रश्मि स्थविष्यस्यान्मज्जामध्यसमुद्भवः ॥ नाड्योपि मांसः संघातस्तु क्रमज्जास
मुद्भवः ॥ वातपीतकफाश्चात्र धातवः परिकीर्तिताः ॥ ४ ॥ दशं जलिजलं जैयं रसे स्याज्जलयो न
रवाकृतेजसः कनिष्ठस्यास्तस्मादाकृतेजसीमता ॥ ४ ॥ लोहिता जायते मांसं मेदो मांससमुद्भवः ॥

सो

मुद्रवान् ॥ ४ ॥

वा ॥ रक्तस्याष्टौ पुरीषस्य समेस्युश्चेष्टाणश्च षड् ॥ ४४ ॥ पित्तस्य पंच च चत्वारो मूत्रस्यांशे ज्ञेयः स्रवः ॥
 वसायामेदसो द्वौ तु मज्जात्वं जलसंति तः ॥ ४५ ॥ अद्रंजिलिततः शुक्लं तदेव बलं मुच्यते ॥ अस्थौ
 शरीरे संख्यां स्वच्छि युक्तं शतं त्रयं ॥ ४६ ॥ जलजानिकपालानि रुचकास्तारणानि च ॥ नवकानीति
 जान्याद् ॥ पंच धास्तीनि सूर्येरे ॥ ४७ ॥ देशे ते त्वस्ति संधीनां स्यातां तत्र दशोत्तरे ॥ रौरवाः प्रसरा
 स्कंद संचना स्युक्तलखलाः ॥ ४८ ॥ समुद्रमंडला शरवावार्ता वायसकंडलाः ॥ इत्यष्टधा सु
 मुदिष्टाः शरीरेष्वष्टसंध्यः ॥ ४९ ॥ साधकोटि त्रयं रोम्यांश्च मथुके त्रैलोक्ये लक्षकाः ॥ देह
 स्वरूपमेवं ते प्रोक्तं दशरथात्मज ॥ ५० ॥ यस्यादसारे नास्तेव पदार्थो भुवनत्रये ॥ देहेस्मि
 न्नभिमानेन नमो पापबुद्धयः ॥ ५१ ॥ अहंकारेण मापेनाक्रियंते हंतसां प्रतं ॥ तस्मादेत
 स्वरूपं तु विबोधय्यं मनीषिभिः ॥ ५२ ॥ इति श्रीपद्मपुराणे शिवगीतासु पविषत्सु शरीरनि
 रूपणं नाम नवमोऽध्यायः ॥ ९० ॥ श्रीराम उवाच ॥ भगवन्कुत्र जीवो स जीवो जितो ह देवतिष्ठति ॥
 जायते वा कुतो जीवः स्वरूपं वा स्य किं वद ॥ १ ॥ देहांते वा कुत्र याति गत्वा वा कुत्र

चिं

निष्ठति॥ कथमायाति बोद्धं पुनर्नयति वाचद॥ २॥ श्रीभगवानुवाच॥ साधु पृष्ठं महाभाग गुह्यं दुह्यतमं हि य
त्॥ देवैरपि सुदुर्लभं मिश्रं द्रव्यं ब्रह्मविधिभिः॥ ३॥ अन्यस्मै नैव वक्तव्यं त्वया पिरघुनन्दन॥ त्वद्भक्त्या हं परं प्रीतो
वक्ष्याम्यनन्तरं॥ ४॥ सत्यज्ञानात्मको नन्तः सैव नन्दविग्रहः॥ परमात्मा परं ज्योतिरव्यक्तो व्यक्तिकारणः॥ ५॥
नित्यो विशुद्धः सर्वान्मानिर्लेपो हं निरञ्जनः॥ सर्वधर्मविहिमश्च न ग्राह्यो मनसापि च॥ ६॥ नाहं सर्वेन्द्रियग्रा
ह्यः सर्वं प्राग्राहको ह्यहं॥ ज्ञाता हं सर्वलोकस्य मम ज्ञातान् विद्यते॥ ७॥ इह सर्वविकाराणां परिणामादिक
स्य च॥ यतो वाचो निवर्तते अप्राप्य मनसा सह॥ जानन्दं ब्रह्म मां ज्ञातवानि विभेति कृतश्च न॥ यस्तु सर्व
णि भूतानि मय्येवेति प्रपश्यति॥ मा च सर्वेषु भूतेषु ततो न विजुगुप्सते॥ यस्यै सर्वाणि भूतानि ह्यासे
वा भूदि जानतां॥ को मोहस्तत्र कः शोक एकत्वमनुपश्यतः॥ एष सर्वेषु भूतेषु गतात्मानं प्रकाशते॥ १०॥
दृश्यते त्वग्रया ब्रह्मा सूक्ष्मया सूक्ष्मदर्शिभिः॥ अनाद्यविद्यया युक्तस्तथा व्येको हं मय्ययः॥ ११॥ अ
स्मत्कृतं ब्रह्म रूपो जगत्कर्ता तथेश्वरः॥ ज्ञानमात्रेण यथा दृश्यमिदं स्वप्ने जगत्त्रयं॥ तद्वन्मयि जगत्सर्वं
दृश्यते स्तिविलीयते॥ नानाविधा समायुक्तो जीवत्वेन ब्रह्मात्म्यहं॥ १२॥ पञ्चकर्मन्द्रियाण्येव प
ञ्चज्ञानेन्द्रियाणि च॥ मनो बुद्धिरहंकारश्चित्तं चेति चतुष्टयं॥ वायवः पञ्चमिलिते पांति लिङ्गशरीरतां॥ १३॥

तत्र विद्यासमायुक्तं चैतन्यं प्रतिबिंबितं ॥ व्यावहारिकजीवस्तु द्वे त्रयः पुनरपि वा ॥ स एव जगतां भोक्ता
 बाधयोः पुण्यपापयोः ॥ देहा मुत्र गतिस्तत्र जाग्रत्स्वप्नादिभोक्तृता ॥ यथा दर्पेण कालिन्नामलि
 नं दृश्यते मुखं ॥ तद्वदंत कुरणगे दोषैरात्मापि दृश्यते ॥ परस्परग्राह्याः सवशात्स्यादंतः करणा
 त्मनोः ॥ किं भावाभिमानेन परात्मा दुःखभागिनः ॥ मरुत्तु मौजलेवेन मध्याह्नार्कं मरीचि
 काः ॥ दृश्यते मूढचित्तस्य न त्याज्यं स्तापकारकाः ॥ तद्वदस्यापि निर्लेपो दृश्यते मूढचेतसां ॥ स्वो वि
 द्यात्मा स दोषेण कर्तृत्वादिकं धर्मवान् ॥ तत्र चान्नमयेपि देहदिजीवोपतिष्ठते ॥ आनखायं व्याप्य
 देहेतदुवेव हितः श्रुणु ॥ सोयं तुदभिमानेन मांसपिंडो विराजते ॥ नामैरुर्ध्वमधः कंठाध्या
 यतिष्ठतियसह ॥ तस्य मध्ये स्ति हृदयं सनालं पञ्चकोशवत् ॥ अधोमुखं च तत्रास्ति स्त
 क्ष्मं सुषिरमुत्तमं ॥ तदहाकाशमिदं कंतत्र जीवोपतिष्ठति ॥ २५ ॥ वालाग्रशतभागश्च
 शतधा कल्पितस्य च ॥ भागो जीवः स विज्ञेयः स चानं सायकल्पते ॥ २६ ॥ कदंबकुसुमोद्भूतके
 सरा इव सर्वतः ॥ प्रसृता हृदयाः प्राज्ञोयाभिर्व्यतिंशरीरकं ॥ २७ ॥ हितं वलं प्रयच्छंति यस्मात्ते
 न हितो स्मृताः ॥ विसृजति सहस्रे स्ता संख्याता योगवित्तमैः ॥ २८ ॥ हृदया तास्तु निष्कृता य

थाकीद्रसमयसथा॥ एकोत्तरशतंतास्तुमुख्यानि कृत्विनिर्गताः॥ २९॥ वहंभोयथानयोनाथः
 कर्मफलंतथा॥ अनंतैकोर्ध्वगानाडीमूर्धपयंतमंजसा॥ ३०॥ प्रतींद्रियंदशदशनिर्गताविषयो
 मुखः॥ नाड्युःकुर्मादिहेतुत्वास्वप्नादिफलमुक्तये॥ ३१॥ सुषुप्तेतिसमादिष्टातयागच्छन्मु
 च्यते॥ तयोपनिर्तचेतन्यजीवात्मानंविदुर्बुधः॥ ३२॥ यथागुरुदृश्यापिदृश्यतेचंद्रमंडले॥
 तद्वत्सर्वगतोप्यात्मालिंगदेहेपिदृश्यते॥ ३३॥ दृश्यमानेयथाकुंभेषुयाकाशेपिदृश्यते॥ तद्व
 त्सर्वगतोप्यात्मालिंगदेहेपिदृश्यते॥ ३४॥ निश्चलःपरिपूर्णोचिगच्छतीत्युपचर्यते॥ ३५॥ जा
 यत्कालेयथाज्ञेयमव्यक्तविशेषधीः॥ व्याप्नोतिनिष्ठियःसर्वान्भानुर्दशदिशोयथा॥ ३६॥
 नाडिभिर्व्यंतयोयांतिलिंगदेहसमुद्भवाः॥ तत्तत्कर्मानुसारेणजाग्रदुक्तोपलभ्यते॥ ३७॥
 इदंलिंगशरीराख्यमामोक्षान्नविनश्यति॥ आत्मज्ञानेननष्टेस्मिन्सविद्येस्वशरीरके॥
 आत्मास्वरूपावस्थानमुक्तिरितिधीयतां॥ ३८॥ उपादितेघटेयददृष्टाकाशममच्छति॥
 घटेनष्टेयथाकाशःस्वरूपेणावतिष्ठते॥ ३९॥ जाग्रत्कर्मक्षयवशात्स्वप्नभोगउपरिष्ठ

मि

त्य

न

ते॥ बोधावस्थंतिरोधायदेहाद्याश्रयलक्षणम्॥४०॥ कर्मोद्भावितसंस्कारसात्रस्वप्नरिंसया॥ अ
 नस्त्वं च प्रयासं न्यामाया वीत्वात्ममायया॥४१॥ घटादिविवयान्नसर्वोद्बुद्ध्यादिकरणानि च॥ भू
 तादिकर्मवशातो वासनामात्रवस्थितानि॥४२॥ एतान्यस्य स्वयं ज्योतिः साक्षात्मा व्यवतिष्ठते॥ अ
 त्रांतकरणादीनां वासनादासनात्मना॥४३॥ वासनामात्रसाक्षित्वं तेन तत्र परात्मनः॥ वासना
 भिप्रयंचोत्रदृश्यते कर्मचेदितः॥ जाग्रदुमौ यथा तदकृतं कर्म क्रियात्मकः॥ निःशेषबुद्धिसा
 क्षात्मा स्वयमेव प्रकाशते॥ वासनामात्रसाक्षित्वं साक्षिणः स्वापउच्यते॥ भूतजन्तुनियद्
 तं कर्म तदासनावशात्॥ निदीयस्त्वादयस्याद्ये स्वप्नं प्रायः प्रपस्यति॥ मध्ये वयसिका कस्यो
 करणानां मिहादितर्ती प्राणेन वीक्ष्यते स्वप्नं वासनाकर्मणो वशात्॥ पिपासु परलोकं तु क
 र्मविद्यादिसंभृतं॥ भाविनो जन्मनोरूपं स्वप्नमात्मा प्रपस्यति॥ यदप्रयतनात्स्वेनः श्रान्तो
 गगनमंडले॥ आकं वपक्षोपतनेनी निलयनायनी॥ एवं जाग्रत्स्वप्नभूमौ श्रान्तो
 भाभिसंचरन्॥ अपीतकरणग्रामः कारणेनेति चेकतां॥ नाडीमार्गे रिंदियाणामाह्वया
 दायवासनाः॥ सर्वे ग्रसि स्वाकायं च विज्ञानात्मा प्रलीयते॥ ईश्वराख्ये व्यासतेथतथा

५२
 सुखमयो भवेत् ॥ कस्मिन्पञ्चविलयस्तथा भवति चात्मनः ॥ यो वितः काम्यमानायाः संभोगांते
 यथा सुखं ॥ स आनन्दमयो बाह्यो नांतरः केवलस्तथा ॥ प्रज्ञात्मानं समासाद्य विज्ञानात्मा तथे
 व सः ॥ विज्ञानात्मा कारणत्मा तथ्यातिष्ठतथापि सः ॥ अविद्यासूक्ष्मरस्यानुभवस्यैव सुखं य
 था ॥ आत्मानमपि सूक्ष्मादिशक्तिभिश्चानुभूयते ॥ तथा हं सुखमस्वाप्तं नैव किंचिदवेदिषं ॥ ५६ ॥
 दसेनं प्रसन्नमिहापि पश्यन्त्यात्मा तस्योपपद्यते ॥ जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तारव्यमिहामुर्जैल्लोकयोः ॥ ५७ ॥
 कर्मवशादेव विस्फुल्लिङ्गश्चानलात् ॥ जायते कारणादेव मनो बुद्ध्यादिकानितु ॥ ५८ ॥ पयः
 पूर्णघटो यदा निमग्नः सलिलाशये ॥ तैरेवोद्भूत आयाति विज्ञानात्मा तथेत्यजान् ॥ ५९ ॥ विज्ञाता
 त्मा कारणत्मा तथ्यातिष्ठतथापि सः ॥ दृश्यते सर्वमेव न दृष्टेयं सा सह श्यतां ॥ ६० ॥ एकाकारो र्यमा
 ततत्कार्येषु वंपरः पुमान् ॥ कूटस्थो दृश्यते तद्द्रष्टृत्वा गच्छतीति च सः ॥ ६१ ॥ मोहमात्रांतरायत्वां
 सर्वतस्योपपद्यते ॥ देहाद्यतीत आत्मापि स्वयं ज्योतिः स्वभावतः ॥ ६२ ॥ एवं जीवः स्वरूपं ते प्रोक्तं देश
 रथात्मज ॥ ६३ ॥ इति श्री पद्मपुराणे शिवगीता सूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीशिवरोम
 २ आनन्दपरमानन्दः सर्वानन्दोपरिस्थितः ॥

संकोदेस्वरूपवर्णनोमदशमोऽध्यायः ॥१०॥ श्रीश्रीमदुवाचादेहंतरगतिं तस्य परलोकगतिं तथा । विध्यानि
 नृपशार्दूलमतः शृणु समाहितः ॥१॥ भुक्तं पीतं यतस्तत्र तद्रसादामबन्धनं ॥ स्थूलदेहस्य लिंगस्य तेन जी-
 वनधारणम् ॥२॥ व्याधिना जस्याचापि पिब्यते जाठरा नलः ॥ श्लेष्मणा तेन भुक्ता भ्रं पीतं वा नप-
 चसलं ॥३॥ भुतपीतरसाभावात्तदा भुष्यति पातवः ॥ भुक्तपीतरसे नैव देहं लिपंति नित्यशः ॥४॥
 समीकरोति यस्तस्मात्समानो वायुश्च्यते ॥ इदानीं तद्रसाभावादामबन्धनं हानितः ॥५॥ परिपक्व-
 रसत्वेन यथा गौरवतः फलं ॥ स्वयमेव पतत्याश्रुतथा लिंगं तनो ब्रजेत ॥६॥ तत्तत्स्थानादयाह-
 ष्यहृषीकानां च वासनः ॥ अव्याप्तिकाधिभूतानि हृष्ये चैकतां गतः ॥७॥ तद्दोर्ध्वगः प्राणवायुः सं-
 युक्तौ न च वायुभिः ॥ पुध्वेऽध्वासी भवत्क्षेपतथा तेनैकतां गतः ॥८॥ चक्षुषो वायुर्दोर्ध्वानाडी-
 मार्गं समाहितः ॥ विद्याकर्तुं समा युक्तौ वासनाभिश्च संयुतः ॥९॥ अज्ञात्मानं समाश्रित्य विज्ञा-
 नात्सोपसर्जति ॥ यथा कुंभो नीयमानो देशदेशांतरं प्रति ॥१०॥ रवपूर्ण एव सर्वत्र स आकाशोऽपि तत्र तु ॥
 यथा काशाख्यतांति तद्वल्लिंगं परात्मनः ॥११॥ पुनर्देहं तं याति यथा कर्मानुसारतः ॥ आत्मोद्धारं चरसे

नो सो

वंमत्तुर्धर्मयथाद्वयं ॥ १२ ॥ पापभोगाय चेतू गच्छेद्यमद्वैतैरचिच्छितः ॥ यातनादेहमाप्तिर्यनस्कानेव केवलं ॥ १३ ॥
इष्टापूर्तादिकर्मणि यो नुतिष्ठति सर्वदा ॥ पितृलोकं ब्रजत्येष धूममाश्रीत्य बहिषः ॥ १४ ॥ धूम्राश्वी गतेः
लघुपक्षं तस्माच्च दक्षिणं ॥ अयं न च ततो लोकं पितृणां च ततः परम् ॥ १५ ॥ चंद्रलोके दिव्यदेहं प्राप्य भुंक्ते प
रां श्रियं ॥ तत्र चंद्रसमायाव कर्मफलं भवेत् ॥ १६ ॥ तथैव कर्मशेषेण यथेतं पुनराब्रजेत् ॥ वपुर्विहा
य जीवत्वमासायाकाशमेतिसा ॥ १७ ॥ आकाशाद्या युमागत्य वा यो रंभो ब्रजत्यथा ॥ अद्रोमेयं समा
साद्य तं तोरुष्टि भवेदसौ ॥ १८ ॥ ततो धान्यानि भक्ष्याणि जायते कर्मचोदितः ॥ १९ ॥ यो निमन्ये प्रपद्य
ते शरीरं स्वायदेहिनः ॥ मुक्तिमन्येतु संयाति यथा कर्म यथा श्रुतं ॥ २० ॥ ततो ब्रह्म समासाद्य पितृभ्यां
भुज्यते परं ॥ ततः शुक्रं रजश्चैव भूत्वा गर्भो निजायते ॥ २१ ॥ ततः कर्मानुसारेण भवेत्स्त्री पुनरपुंसकं ॥
एवं जीवा गतिः प्रोक्ता मुक्तिस्तस्य वदामि ते ॥ २२ ॥ यस्तु शांसादियुक्तस्तु न स ह विद्यारतो भवेत् ॥
स याति देवयानेन ब्रह्मलोका बधिं नरः ॥ २३ ॥ अर्चिभूत्वा दिनं प्राप्य भुक्ते पक्षे मथो ब्रजेत् ॥ उत्त
राय नमासाद्य संवत्सरमथो ब्रजेत् ॥ २४ ॥ आदित्यं चंद्रलोकौ तु विद्युल्लोकमतः परं ॥

9411

५२ शुद्रब्राह्मणतो यश्च सनयासेवकुत्रचित् ॥ तस्य प्राणविहीयंते जलैर्धवपिंडवत् ॥ स्वप्नदृष्टि

अथ दिव्यः पुमान् कश्चिद् ब्रह्मलोकं दिहोति सः ॥ २५ ॥ दिव्ये वपुषि संधाय जीवमेव च यत्नसो ॥ ब्रह्मलोके दि
व्यदेहे भूक्ता भोगान्यथोप्सितान् ॥ २६ ॥ तत्रोषितानेककालं ब्रह्मणा सह मुच्यते ॥ विद्याकर्मविहीनो य
स्तृतीयं स्थानमेति सः ॥ २७ ॥ भुक्त्वा त्रैलोक्यं नरकान् घोरान् महाशौचैरौ रवान् ॥ पश्चात्प्राक्तनशेषेण क्ष
द्रजंतुर्भवेदसौ ॥ २८ ॥ यूकामशकदंशादिजन्मा सौ लभते भुवि ॥ एवं जीवगतिः प्रोक्ता किमन्यतः
तुमिच्छसि ॥ २९ ॥ राम उवाच ॥ भगवन् यत्प्रोक्तं फलं तु जानकर्मणो ॥ ब्रह्मलोके च द्रलोके भुक्ते
भोगानिति प्रभो ॥ ३० ॥ गंधर्वादिषु लोकेषु कथं भोगः समीरितः ॥ देवत्वं प्राप्नुयात्कश्चित्कश्चिदि
नृत्वं मेति च ॥ ३१ ॥ एतत्कर्मफलं चास्तु विद्याफलमथापि वा ॥ इह हि गिरिजाकांतस्त्वमेवं संशयो मे
हान् ॥ ३२ ॥ श्रीगवानुवाच ॥ तदिद्याकर्मणो देवाभिरसुरेण फलं भवेत् ॥ युवाच सुंदरः ॥ अरोमिरो
गोबलवान् भवेत् ॥ स एव दीपावसुमतीभुंक्ते निपुंठकापदि ॥ स प्रोक्तो मानुषानंदस्तस्माद्यतगु
णोत्तमः ॥ ३३ ॥ मनुष्यस्तपसा यस्तु गंधर्वजायते स्मृतः ॥ तस्माद्यतगुणो देवगंधर्वपांनसंशयः ॥ ३४ ॥
एवं शतगुणानंदा उत्तरात्तरतो भवेत् ॥ पितृणां चिरलोकानां मशातसुरसंपदा ॥ ३५ ॥ दे

५ त २ व
X २ ॥ १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ १० ११ १२ १३ १४ १५ १६ १७ १८ १९ २०

भस्वा

वतानामहेतुस्य गुणस्तद्वत्प्रजायते॥ ब्रह्मणा चैवमानंदाः पुरस्तादुत्तरोत्तरं॥३८॥ ज्ञानाधिक्या
सुखाधिक्यं नान्यदस्ति सुरालये॥ भो त्रियो रजिनो कामहता यश्चेदिजो भवेत्॥३९॥ तस्या
प्येवं समारब्धा ता अनंदाश्चात्तरोत्तरं॥ आत्मज्ञानापरं नास्ति तस्माद्दशरथात्मज॥४०॥ ब्राह्मणः क
र्मणि नैव वर्द्धते नैव क्षीयते॥ न लभ्यः पातके नैव कर्मणा ज्ञानवान्येदि॥४१॥ यस्मात्सर्वाधिको वि
प्रो ज्ञानवानेव जायते॥ ज्ञात्वा यः कुरुते कर्म तस्या क्षय्यफलं भवेत्॥४२॥ यत्फलं लभते म
र्यः कोटिबात्मा ण भोजनेः॥ तत्फलं समवाप्नोति ज्ञानिनं यस्तु भोजयेत्॥४३॥ ज्ञानवंतं दिजं य
स्तु दिष्यते च न राधमः॥ स शुभ्यमाणो विद्यते तस्माद्दीश्वर एव सः॥४४॥ उपासको नयात्येव यस्मा
त्पुनरधोगतिं॥ उपासकरोतस्माद्दाससुखी नृप॥४५॥ इति श्रीपद्मपुराणे शिवगी
तासु पणिषत्सु ११॥ श्रीराम उवाच॥ भगवन् देवदेवेशानमस्तौ स्तु महेश्वर॥ उपासनविधिं ब्रू
हि देशकालं च तस्य तु॥१॥ ईश्वर उवाच॥ शृणु राम प्रवक्ष्यामि देशकालमुपासनं॥ म
हं सेन परिधिना देहाः सर्वे दिवो कसां॥३॥ ये च न्यदेवता भक्ता यजंते अद्रयाचितम्॥
२ अंगानि नियमाश्चैव मयि ते नु ग्नये होदि॥

स्वर्वाक्यरोहमेवैकः स खि रा नं रवि

ग्रहः ॥ २ ॥

तेपिमानेवराजे न्नयजं त्यविधिपूर्वकम् ॥४॥ यस्मात्सर्वमिदं विश्वं मतो नैवातिरिष्यते ॥ सर्वक्रियाणां
 भोक्ता हं सर्वस्याहं फलप्रदः ॥५॥ येनाकारेण ये मर्यामा मेवैकमुपासते ॥ तेनाकारेण तेभ्यो हं प्रसन्नो
 वाञ्छितं ददे ॥६॥ विधिना विधिना वापि भक्त्या ये मा मुपासते ॥ तेभ्यः फलं प्रयच्छामि प्रसन्नो हं न सं-
 शयः ॥७॥ अपि चेत्सुदुराचारो भजते मामनन्यभाक् ॥ साधुरेव समंततः सम्पश्यन्वसितो हि सः ॥
 ॥ स जीवत्वेन यो वेति मामेवैकमनस्यधीः ॥ तं न स्पृशंति पापानि ब्रह्महत्यादिकान्यपि ॥८॥ उपासावि-
 धयुस्तत्र चत्वारः परिकीर्तिताः ॥ संपदारेपसंवर्गाध्यासा इति मनीषिभिः ॥९॥ अक्षयस्य वा-
 चिकेन गुणयोगाद्विहितं न ॥ अनंतं वै मनसि संपद्विधिकदीरितः ॥१०॥ विधायारोप्ययोयासा-
 सारोपः परिकीर्तितः ॥ यद्दर्शनं कारमुद्गीर्णमुपातेत्युदाहृतः ॥११॥ आरोपो बुद्धिपूर्वेण य उपासा-
 विधिश्च सः ॥ योषित्यग्निमतिर्यद्दध्यासः स उदाहृतः ॥१२॥ क्रियायोगेन चोपासाविधिः सं-
 वर्ग उच्यते ॥ संवर्तनायुः प्रलये भूयैकोवसीदिति ॥१३॥ उपासं गम्य बुद्ध्या ये दास्यन्तं देवतात्मना ॥
 तदुपासनमंतः स्यात् ॥ तद्गृहीतं संपददयः ॥१४॥ शान्तरानंत रितः स जातिज्ञानसंतते ॥ सं-

१ कर्मकालेतदंगेषु दृष्टमात्रमुपासनं ॥ ७ ॥

६ नि

५२८ ॥ २० ॥

पञ्चदेवतात्मन्मुपासनमुदीरितं ॥ १५ ॥ संपदादिषु बाह्येषु दृष्टबुद्धिरुपासनं ॥ उपासनमिति श्रोतं
दंगानिबुवेष्टु ॥ १६ ॥ तीर्थक्षेत्रादिगमनं श्रद्धातत्रपरित्यजेत् ॥ स्वचित्तैर्गतायत्रतत्रासीत्सुखं द्विजं ॥
कंबलेमृदुतलेवाव्याघ्रचर्मणि सुस्थितः ॥ विविक्तदेशनियतः समग्रीयाश्चिरस्तनुः ॥ १७ ॥ अस्याश्रम
स्थसकलाद्रिद्रियाणि निरुध्य चोभस्याथ स्वगुरुं नत्वा योगविद्वान्प्रयोजयेत् ॥ १८ ॥ यस्तु विज्ञा
नवान्प्रयोजयेत्तस्मिन्नासदा ॥ तस्यैन्द्रियाणि वश्यानि दुष्टाश्चाद्वसारथेः ॥ १९ ॥ विज्ञानिनस्तु
भवति यत्नेन मुनसा सह ॥ तस्यैन्द्रियाणि वश्यानि दुष्टाश्चाद्वसारथेः ॥ २० ॥ यस्तु विज्ञानवान्भवत्समन
स्कः सदाशुचिः ॥ नेचतत्पदमाप्नोति संसारमभिगच्छति ॥ २१ ॥ विज्ञानी येस्तु भवति समनस्कः स
दाशुचिः स तत्पदमाप्नोति यस्माद्भूयो न जायते ॥ २२ ॥ विज्ञानसारथिर्यस्तु मनः प्रगृह्णन् च ॥ २३ ॥
सोऽथ नः पारमाप्नोति ममैव परमं पदम् ॥ २४ ॥ हस्तुं शीकं विरजं विशुद्धं विशदं तु ध्यायेत् ॥ २५ ॥
च विचिन्तयेत् ॥ अध्यायेन्मोपरमेश्वरं ॥ २६ ॥ अचिन्त्यरूपमव्यक्तमनंतममृतं सैव गीर्वाणं दिव्यं
तरहि तं प्रशंसन् ब्रह्मकारणं ॥ २७ ॥ एकं विभुं चिह्नं नंदमरूपमजमद्रुतं ॥ २८ ॥ शुद्धस्यष्टिकसंकाशं

नुमादेहाद्रिधारिणम् ॥ व्याघ्रचर्मविरधरं नीलकण्ठं त्रिलोचनम् ॥ अटाधरं चंद्रमौलिं नागयज्ञोप
 वीतिनं ॥ २ ॥ व्याघ्रचर्मैतिरीयं च वरेण्यमभयप्रदं ॥ विराभ्यामूर्ध्वं हस्ताभ्यां विभ्राणं परशुं मृगं ॥ ३ ॥ कोटि
 मध्याकृत्सूर्याभं चंद्रकोटिमुशीतलं ॥ चंद्रसूर्याग्निनयनं ॥ स्मेरवत्कंसहोरुहं ॥ ४ ॥ भूतिभूषित
 सर्वगं सर्वांगरक्षणभूषितं ॥ ऐवमात्मारणिकृत्वा प्रणवं चोत्तरारणिं ॥ ५ ॥ सोननिर्मथनाभ्या
 सात्साक्षात्सत्यतिमांजनं ॥ विदवाक्यैरलभ्यो हं न शस्त्रैर्नापि चेतसा ॥ ६ ॥ ध्यानेन वृणुते यो मां सर्वदा हं
 वृणोमि ते ॥ ७ ॥ नाविरतो दुश्चरिता न्नाशं तो नासमाहितः ॥ नाशं तस्मान्न सो वापि प्रज्ञानेन लभेत मां
 ॥ ८ ॥ जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यादिप्रपंचो यः प्रकाशते ॥ तद्रूपो ह्यमिति ज्ञात्वा सर्वबंधैः मुञ्चेयते ॥ ९ ॥ त्रि
 पुधामसुर्यभोग्यं भोक्ता भोगश्च यद्रवेत् ॥ तज्योतिर्लक्षणः साक्षी चिन्मात्रो हं सदा शिवः ॥ १० ॥
 एको देवः सर्वभूतेषु गूढः सर्वव्यापी सर्वभूतांतरात्मा ॥ सर्वव्यक्षः सर्वभूताधिवासः साक्षी चैता
 केवलो निर्गुणश्च ॥ ११ ॥ एको वासी सर्वभूतांतरात्मा व्येकं बीजं निरुपायः करोति ॥ ते मां नि सं ये नु
 पश्यंति धीरास्तेषां शान्तिः शश्वती नेतरेषां ॥ १२ ॥ अग्निर्यथैको भुवनं प्रतिष्ठोरूपं रूपं प्रातिरूपं
 वभूव ॥ एकस्तथा सर्वभूतांतरात्मानं लिप्यते लोके दुःखेन बाधः ॥ १३ ॥ वेदेह यो मां पुरुषं महिमा

दित्यवर्णतमसः परस्तात् ॥ स एव विद्वानमृतोऽत्र भूयो नान्यस्तु पंथाऽत्र ॥ यनाय विद्यते ॥ १० ॥ हिरण्यगर्भं
 विधामि पूर्ववेदां श्रुतस्मै ब्रह्मिणे मियोहं ॥ तं देव मां पूरुषं पुराणं निश्चिं स मां मय्यमुखा न्यमुच्यते ॥ ११ ॥
 एवं शंभ्यादियुक्तः स वेत्ति मां यस्तु तत्त्वतः निर्मुक्तदुःखसंतापः सोऽते मय्येव लीयते ॥ १२ ॥ इति श्रीप
 द्मपुराणे उत्तरकांडे शिवगीता स्तूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे शिवराघवसंवादे उपासनाप्रपञ्चो
 नाम द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ सूत उवाच ॥ ॥ एवं श्रुत्वा कौशलेयस्तुष्टो मतिमतां वरः ॥ पृष्ठगिरिजाकांतं
 स्तुभगं मुक्तिलक्षणां ॥ १ ॥ श्रीराम उवाच ॥ भगवन् करुणा विष्टुदयत्वं प्रसीद मे ॥ स्वरूपलक्षणं मुक्तः
 प्रब्रह्मि परमेस्वर ॥ २ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सा लोका मपि सारूप्यं सामीप्यं पूज्यमेव च ॥ केवल्यं चेति तां विद्विमु
 क्तिं रौप्यं च धा ॥ ३ ॥ मां पूजयति निष्कामः सर्वदा ज्ञानवर्जितः ॥ मया समानरूपः स नमलो के महीयते ॥ ४ ॥
 दृष्टा पूर्त्तादि कर्माणि मत्प्रीत्यै कुरुते तियः ॥ यत्करोति यदज्ञाति यज्जुहोति ददाति यत् ॥ ५ ॥ यत्तपस्यति तत्स
 र्वं यः करोति मदर्पणं ॥ मल्लोके स श्रियं भुङ्क्ते मत्तुल्यं प्राभवं जयत ॥ ६ ॥ यस्तु शंभ्यादियुक्तः स नमामात्मत्वेन
 पश्यति ॥ स जायते परं ज्योतिरद्वैतं ब्रह्म केवलं ॥ सर्वधर्मविहीनं च तस्माद्वाचामगोचरं ॥ स जा
 तः स लोके समासाद्य भुङ्क्ते भोगान्यथेक्षितान् ॥ ७ ॥ साक्षात्मां ह जयेद्यस्तु सर्वकामविवर्जितः ॥ ८ ॥

तीयविजातीयं दार्थानामसंभवान् ॥ १८ ॥ अतस्तद्व्यतिरिक्तानामद्वैतमिति संज्ञितं ॥ मत्स्वरूपमिदं रामशुद्धं
 दक्षिणीयते ॥ १९ ॥ मध्येव दृश्यते सर्वजगत्स्वावरजंगमं ॥ व्योम्निगंधर्वनगरं यथा दृष्टे न दृश्यते ॥ १९ ॥ अना
 द्याविद्यया विश्वं सर्वं मध्येव कल्प्यते ॥ निवर्तते च मध्येव मध्येवेदं विलीयते ॥ २० ॥ ममस्वरूपज्ञानेन य
 दाविद्या प्रणश्यति ॥ तदेकगववर्तते ह मनोवाचा मगोचरम् ॥ २१ ॥ स देवंपरमानंदः स्वप्रकाशश्चिदात्म
 ना ॥ न कालः पंचभूतानि न दिशो विदिशश्च नो ॥ मदन्यत्रासि यो किंचित् तदावर्तते ह मे कलः ॥ २२ ॥ न संद
 र्शति छति मे स्वरूपं न च क्व ॥ पापश्रुतिमांशुकश्चिदात्मा ॥ हृदामनीषामनसा भिक्षुसंयेमां विदुस्तद्यमता भ
 वंति ॥ २३ ॥ श्रीराम उवाच ॥ कथं भगवतोस्तानं शुद्धं मर्त्यस्य जायते ॥ तत्रोपायं हरब्रह्ममयिते नृप होयदि ॥ २४ ॥
 श्रीभगवानुवाच ॥ विरज्य सर्वभूतेभ्य आ विरिचय दादपि ॥ घृणां वित्तस्य सर्वत्र पुत्र मित्रादि केषुपि ॥ २५ ॥
 अद्रालु मुक्तिशस्त्रेषु वेदांतज्ञानलिङ्गया ॥ उपासनपरो भस्वा गुह्यं ब्रह्म विदं ब्रजेत् ॥ २६ ॥ सेनाभिः
 परितो व्येवं चिरकालं समाहितः ॥ सर्ववेदांतवाक्यार्थं श्रुणुयात्सु समाहितः ॥ २७ ॥ सर्ववेदांतवा
 क्यानां मयि तात्पर्यं निश्चयं ॥ श्रवणं नाम तत्तदाहं सर्वं ते ब्रह्मवादिनः ॥ २८ ॥ लोहमय्यादिदृष्टांतयुति
 भियदि चिंतनं ॥ तदेव मनवंप्रादु वाक्यार्थस्योपरहणं ॥ २९ ॥ निर्ममो निरहंकारः समः स ग

विवर्जितः॥ सदाशांत्यादियुक्तसन्वात्सनात्मानमीक्षते॥२३॥ यस्य सदाध्यासयोगेन तन्निदिध्यासनसमत्तं॥
 सर्वकर्मक्षयवशात्साक्षात्कारोपि चात्मनः॥ कस्य विज्जायते शीघ्रं चिरकालेन कस्याचेत॥ कुरु
 रक्षा नीहकर्मणि कोटिजन्माजिता न्यपि॥ शानेनैव विनश्यति न तु कर्मायुतैरपि॥ शानोदध्वं तु य
 त्किंचिच्छुष्यं वा पापमेव वा॥ ध्रुवक्रियते बहुवाप्यल्पं न तेनायं विलिप्यते॥ शरीरारंभकं यत्तु प्रारब्धं क
 र्म नमत्तु॥ तद्गोणेनैव नष्टं स्यात्तु शानेन नश्यति॥॥ निमोहो निरहंकारो निर्लेपः संगवर्जितः॥ सर्व
 भूतेषु चात्मानं सर्वभूतानि चात्मनि॥ यः पश्यन् चरत्येष जीवन्मुक्तो विधीयते॥॥ अहिनिर्वृत्ति
 नीयद्दृष्टुः पूर्वं भयप्रदा॥ ततो स्पृशन् भयं किंचित् दृष्टुं रयं जनः॥॥ यदा सर्वप्रमुच्यंते कामा ये स्य वश
 गता॥॥ अथामस्य मित्तभक्त्येतावदनुशासनं॥॥ मोक्षस्य न हि वास्तो॥ स्तिनग्राप्तांतरमेव वा॥
 अस्तानहृदयग्रंथीनाशो मोक्ष इति स्मृतः॥॥ वृक्षाग्रच्युतपादोयः स तदेव पतत्यधः॥ तद्वत्तान
 वतो मुक्तिर्जीयते निश्चितापितुः॥॥ तीर्थे चंडालगोहैवायदिवा नष्टचेतनः॥ परित्यजन् देहमेव
 शानो देवप्रमुच्यते॥॥ संतीतो यमकेनाश्रमभक्ष्यं वा भक्ष्य एव वा॥ शयानो यत्र कुत्रापि सर्वात्मा
 मुच्यते त्रसः॥॥ क्षीराद्यद्यत्तमाज्यं यत्क्षिप्तं ययसि यत्पुनः॥ न तेनैवैकतां याति संसारे शानवांस्त
 था॥॥ न संपरित्यो ध्यायति मंशमश्रुणोति वा॥ समुच्यते देहबन्धादनायासेन राघव॥॥॥
 ४६ अथ मत्स्योचितो मत्स्यतन्त्रब्रह्मसमश्नुते॥॥ २९॥ यद्यस्यैव प्रेमिचंते हृदयस्यैव ग्रंथय॥॥ ४८

ततः संयुक्तिं स्वनि संपादयतीति ॥ अनायासेन तेनैव सर्वथा मोक्षमाप्नुयात् ॥ ३९ ॥ इति श्रीपद्मपु
 राणे शिवगीतासूयनिष सुब्रह्मविद्यायोगशास्त्रे सदाशिवरायवसेवादेशे प्रथमोऽध्यायः ॥ १२ ॥
 श्रीराम उवाच ॥ भगवन्पदिते रूपं सच्चिदानंदविग्रहं ॥ निष्कलं निष्क्रियं शान्तं निरवयवं निरंजनं ॥ १ ॥ सर्व
 धर्मविहीनं च मनोवाच्यं गोचरम् ॥ सर्वव्यापितथात्मानं ईक्षते सर्वतः स्थितं ॥ २ ॥ आत्मविद्यात
 पो मूलं तद्वत्सोपनिषत्परं ॥ अमृतं सर्वभूतात्माकारं कारणकारणं ॥ ३ ॥ यत्तददृश्यमग्राह्यं तद्रा
 ह्यं वाक्यं भवेत् ॥ अत्रोपायमजानामस्तेन विनोस्मि शंकर ॥ ४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ शृणु राम
 प्रवक्ष्यामि तत्रोपायं महाभुज ॥ सगुणोपासनाभिस्तु चित्तैकाग्रं विधाय च ॥ ५ ॥ स्थूलं सूक्ष्मं
 कान्याया तत्र चित्तं प्रवर्तयेत् ॥ तस्मिन् भगवन्पिंडे स्थूलं देहं तन्मूर्ध्नि ॥ ६ ॥ जन्म व्याधिं जरा मृत्युं नि
 लये वर्तते दृढं आत्मबुद्धिरहं माना कदाचिन्नैव ह्यियते ॥ ७ ॥ आत्मानं जायते नित्यो म्रियते वाक्यं च
 न ॥ संजायते स्ति विपरिणामतवर्द्धते पि च ॥ ८ ॥ क्षीयते नश्यतीत्येतेषु दृग्भावावपुषः स्मृताः ॥ आ
 त्मानो न विकारी त्वं घटश्च न भस्मो यथा ॥ ९ ॥ एवमात्मावपुस्तस्मादिति संचित्तयेद्धुः ॥ मूषानि
 क्षिप्तं हंसांभः कोशः प्राणमयोऽत्र तु ॥ १० ॥ वर्तते तैरतो देहबद्धः प्राणा दिवा युभिः ॥ कर्मेन्द्रियैः समापु
 ण्कपुरुष एष ते लोकेऽपु रेव प्रलीयते ॥ ११ ॥ न किंचिज्जायते त्यागा विरजो हि परोऽश्रवः ॥ १२ ॥

कश्चलनादिक्रियास्तकः॥ क्षुपिपासापराभूतोनायमात्माजडोयतः॥ चिद्रूपआत्मायेनैवस्वेदहमिति
 पश्यति॥१२॥ आत्मेवाहंपरं ब्रह्मनिल्लेपः सुखनीरधीः॥ अतदभाति किंचैवंतदभातिकश्चन॥१३॥
 ततः प्राणमयेकोशे कोशेस्येवमनोमयः॥ ससंकल्पविकल्पविद्विद्रियसमाहितः॥१४॥
 कामकोपस्तथा लोभो मोहो मात्सर्यमेव च॥ मदश्चेत्यविषट्वर्गो ममतेषां दयोपि वा॥१५॥ मनोम
 यस्य कोशस्य धर्मा एतस्य तत्रतु॥ कोर्मैके विषया बुद्धिर्वेदशास्त्रार्थनिश्चितं॥१६॥ सातु तानिं दि
 येः सांद्रि विज्ञानमयकोशतः॥ इह कर्तव्याभिमानी स एव तु न संशयः॥१७॥ इहामत्र गतिस्त
 स्य स जीवो व्यावहारिकः॥ व्योमादि सात्विकांशे भ्यो जायंते निन्द्रियाणितु॥१८॥ व्योमश्चोत्रं भुवो
 प्राणं जलाग्निं रुचतेजसः॥ चतुर्वीर्योस्त्वगु सभातेषां भौतिकता ततः॥१९॥ व्योमादिनां सम
 स्तानां सात्विकांशे भ्य एव तु॥ जायते बुद्धि मनसी बुद्धिश्चेन्निश्चयात्मिकः॥२०॥ वाक्पाणिपाद
 पायूपस्थानिकर्मैन्द्रियाणितु॥ व्योमादिनां रजोभ्यो व्यस्तेभ्यस्तान्यतु क्रमात्॥२१॥ समस्तोभ्य
 रजोभ्योः पंच प्राणा दिवायवः॥ जायंते सप्तदश क्रमेवं लिङ्गशरीरकं॥२२॥ एवं लिङ्गशरीरं

दध्यस्त

मा

तु तस्मायः पिंडवद्यतः परस्परसंयोगात् साक्षि चैतन्यसंयुतं ॥ २४ ॥ तदा नंदमयः कोशो भोक्
 त्वं प्रतिपद्यते ॥ विद्याकर्म फलादीनां भोक्ता मुनिरस्यतः ॥ २५ ॥ यदि ध्यासं विहाये वस्वस्वरूपेणाति
 श्रुतिः ॥ अविद्यामात्रसंयुक्तः साक्षात्मा जायते सदा ॥ २६ ॥ दृष्टान्तः करणादीनां मनुभूते स्मृते रविः ॥ त
 त्तोतः करणाध्यासो चित्तवात्मनः ॥ भोक्त्वं साक्षिता चेति द्वैधं तस्योपपद्यते ॥ २७ ॥ आतपश्चापित
 छाया तत्प्रकाशे विराजिते ॥ एको भोजयिता तत्र भुंक्त्यः कर्मणः फलं ॥ २८ ॥ शेत्रं जंरथिनं विद्वि श
 रीरं रथमेवुतु ॥ बुद्धितुसारथिं विद्वि प्रगृहंतु मनस्तथा ॥ २९ ॥ इन्द्रियाणि हयानि विद्वि विषयीस्ते
 पुणो चरन्ति ॥ इन्द्रियैर्मम सायुक्तं भोक्तारं विद्वि पूरुषं ॥ ३० ॥ ये वंशाद्यादियुक्तसंज्ञपास्तयः सदा विजः ॥ ३१ ॥
 उध्वा घोघाट्यैकैर्कैर्मैथथैव कदलीतरोः ॥ ३२ ॥ वल्कलानिततः पश्चात्तं भते सारमुत्तमं ॥ ३३ ॥
 तथैव पंचकोशेषु मनः संक्रामयेत् ॥ क्रमात् ॥ तेषां मध्ये ततः सारमात्मानमपि विंदति ॥ ३४ ॥
 एवं मनः समाधाय संयते मनसि द्विजः ॥ अधप्रवर्तय चित्तं निराकारे परात्मानि ॥ ३५ ॥ ततो
 मनः प्रगृह्णाति परं तानमेकलं ॥ यत्तदद्वयमग्नौ मरुत्वाद्युत्तिजे चरं ॥ ३६ ॥ राम उवाच ॥

स

भगवन्प्रवणेनैव प्रकर्तते जनाः कथं वेदशास्त्रार्थसंपन्नाय ज्ञानः सत्यवादिनः ॥ ४५ ॥ अष्टवन्तो वि
 तश्चात्मानं जानते नैव केन च ॥ सात्वापिमन्यते मिथ्या किमेतत्तच्च मायया ॥ ४६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥
 एवमेव महाबाहो नात्र कार्या विचारणा ॥ देरीद्येषा गुणमयी मम माया दुरत्यया ॥ मामेव ये प्रप
 द्यन्ते मायामेतां तरन्ति ते ॥ अभक्ता ये महाबाहो मम श्रद्धाविवर्जिताः ॥ फलं कामयमानास्ते
 वै नृका मुष्मिकादिकं ॥ क्षयिष्यन्त्यसातिशयमेतत्कार्यफलं मृतं ॥ तद्विशयकर्मणि च
 कुर्वन्ति न राधमा ॥ मातुः पतन्ति ते गर्भे मर्योक्ते पुनः पुनः ॥ ४७ ॥ नाना योनिषु जातस्य देहिना
 यस्य कस्यचित् ॥ कोटिजन्मा जितैः पुण्यैर्मयि भक्तिः प्रजायते ॥ ४८ ॥ स एव लभते तानं तद्
 त्कश्चिद्भयान्वितः ॥ नान्यकर्मणिकुर्वीणो जन्मकोटिशतैरपि ॥ ४९ ॥ ततः सर्वपरित्यज्य मद्राक्तं
 समुदाहर ॥ यत्करोषि यदभासियञ्जु हो ॥ विददासियत् ॥ ५० ॥ तत्तपस्याविरामं तत्कुरुष्व
 मदर्पणं ॥ ततः परतरं नास्ति भक्तिर्मयि रघुत्तम ॥ ५१ ॥ इति श्रीपद्मपुराणे शिवगीतास्यैव नि
 षसु पंचको वर्णनं नाम चतुर्दशोऽध्यायः ॥ तु ॥ १४ ॥ श्रीगुरुचरणारविंदभ्यां नमः ॥ ३३
 x३ सर्वधर्माप्यस्त्यज्य मामेकं शरणं ब्रज ॥ ४४ ॥ अहं सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः ॥ ४५

रादि

व

अविमुक्तोऽङ्कायां श्रीमैत्रेयुंरीकके ॥ २ ॥ यउपास्तेमपुकारं समिपत्तः सप्ते प्रियः ॥ ५३ ॥

श्रीरामउवाच ॥ भक्तिसे कीदृशीदेवजायते च कथं च सा ॥ यथा निर्वाणरूपवत्तु भते मोक्षमुत्तमं ॥ १ ॥
तदुहिगिरिजाकांतप्राप्यते येनानिर्वृतिः ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ यो वेदाध्यायनं यत्तं दानानि वि
विधानि चोमर्पणधिया कुर्यात्स मे भक्तः सप्ते प्रियः ॥ नर्यभस्मसमादाय विशुद्धं श्रोत्रिया
लयात् श्रीगिरिरस्याहिभिर्मन्त्रैरभि मंत्रयथाविधि ॥ उद्धृत्य तिगात्राणि तेनार्चयित्वा म
पि ॥ तस्मात्परतराभेक्तिर्मम रामनविद्यते ॥ सर्वदा शिरसा कंठे रुद्राक्षान्धारयेत्तु यः ॥ पंचा
क्षरीजपपरः सप्ते भक्तः सप्ते प्रियः ॥ भस्मघ्नो भस्मशायी सर्वदा विजितेन्द्रियः ॥ यस्तु र
द्रजपेन्नित्यं चिंतयन्मामन्यधीः ॥ सच तेनैव देहेन शिवसंजायते स्वयं ॥ जपेद्यो रुद्रसूक्त
नितथाथ वीरारः परं ॥ वल्योपनिषत्सूक्तं श्वेतो श्वेतरमेव च ॥ ततः परतरो भक्तो मम लो
के न विद्यते ॥ अन्यत्र धर्मादन्यस्मादन्यत्रास्मात्तरता कृतात् ॥ अन्यत्र भूताद्रव्याच्च यत्प्रवक्ष्या
मितच्छुणु ॥ वदंति यस्तदं वेदाः शास्त्राणि विविधानि च ॥ सर्वोपनिषदां सारं दध्यो घृतमिवोद्भू
तं ॥ यदि पठो ब्रह्मचर्यं चरंति मुनयः सदा ॥ तत्ते पदं संग्रहणे ब्रविष्यामीति यत्परं ॥ संग्रहे एतदे

हेण ब्रवीम्येति एतन्नेव तित्तपदं ॥ १२ ॥ ५१

यो विलिखति गात्राणि स ह्यपि विमुक्तो ॥ २३ ॥ कुशपत्रैर्विल्वदलैः पुष्पैर्वागिरि संभवे ॥ यो मामर्चयते
 नित्यं प्रणवेन प्रियो हि सः ॥ २४ ॥ पुष्पं फलं सुमूलं वा पत्रं सलिलमेव च ॥ यो स्यात्प्रणवेनैव संतकोटिगुणि
 तं भवेत् ॥ २५ ॥ अहिंसा सत्यमस्तेयं शौचमिन्द्रियनिग्रहः ॥ ये स्यात्स्यध्ययनं नित्यं समेभक्तः समे प्रि
 यः ॥ २६ ॥ प्रदोषे यो मम स्था नंगत्वा पूजयते मां ॥ स परां श्रियमाप्नोति पश्चात्मा च विलीयते ॥ २७ ॥ अष्ट
 म्यां च चतुर्दश्यां पर्वणोरुभयोरपि ॥ भूतिभूषितसर्वांगो यः पूजयति मां निजि ॥ २८ ॥ एष उपक्षे
 विशेषेण समेभक्तः समे प्रियः ॥ २९ ॥ एकादश्यामुपोष्ये वयः पूजयति मां निजि ॥ सोमवारं विशेषेण
 समेभक्तो नमस्कृत्यति ॥ ३० ॥ पंचामृतैस्नापयेद्यः पंचगव्येन वा पुनः ॥ पुष्पादकैः कुशजलैः सस्मा
 दान्यः प्रियो मम ॥ ३१ ॥ पयसा सर्पिषा वापि मधुने क्षरसेन वा ॥ पक्वान्मूलफलजैर्नापि नारिकेल
 फलेन वा ॥ ३२ ॥ गंधोदकेन वा मां यो रद्रमंजमनुस्मरन् ॥ अभिषिञ्चेत्ततो नान्यः कश्चिन्नियतमा
 तमः ॥ ३३ ॥ भक्तियोग इति ॥ आदित्याभिमुखो भूत्वा पुर्ध्वं नाहुर्जले स्थितः ॥ माध्यायनं र
 विविंशसु मथर्वागिरि संजयेत् ॥ ३४ ॥ प्रविशेन्मेशरीरिसौगृहं गृहपतिर्यथा ॥ ब्रह्म इत्यंतरं
 साम देव्यं देवव्रतानि च ॥ ३५ ॥ तद्गो गायत्र्यो दोहाश्च यो गायति ममाग्रतः ॥ इह श्रियं परं भूत्काम

श्रीराम उवाच ॥
वाच ॥

मसायुज्यमाप्नुयात् ॥ ४५ ॥ ईशा वास्यादिमंत्रान्योजयेन्नित्यममाग्रतः ॥ मसायुज्यमवाप्नोति ममलो
के महीयते ॥ ४६ ॥ भक्तियोगो मया प्रोक्त एव रघुकुलोद्भव ॥ सर्वकामप्रदो मत्तः किमन्यद्व्रेतुमिष्य
सि ॥ ४७ ॥ इति श्रीपद्मपुराणे सिवगीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीशंकरराघवसं
वादे भक्ति ० ॥ पंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ भगवन्तोक्ष मागोयस्तु या सम्यगुदाहृतः ॥ तत्राधिकारिणं ब्रुहि
तत्र मे संशयो महान् ॥ १ ॥ श्रीशिवोवाच ॥ ब्रह्मक्षत्रविशः शूद्राः स्त्रियश्चात्राधिकारिणः ॥ ब्रह्मचारिगृहस्थो
वानुपनीतो यथादिजः ॥ २ ॥ वनस्थो वा अवनस्थो वा यतिः पाशुपतव्रती ॥ बहुनात्र किमुक्तेन यस्य भक्तिः शिवा
र्चने ॥ ३ ॥ स एवात्राधिकारी स्यान्नान्यचितः कथंचन ॥ जडोऽपि बधिरो मूको निःशौचः कर्मवर्जितः ॥ ४ ॥
अलोपहासाभक्ताश्च भूतिरुद्राक्षधारिणः ॥ लिंगिनो यश्च वाद्वेष्टितेनात्रैवाधिकारिणः ॥ ५ ॥ यो मां गुरुं
पाशुपतं व्रतं दृष्टि नराधिप ॥ विष्णुं वासनमुच्यते जन्मकोटिशतैरपि ॥ ६ ॥ अनेककर्मसक्तोऽपि शिवस्त
न विवर्जितः ॥ शिवभक्तिविहीनश्च संसारान्नैव मुच्यते ॥ ७ ॥ आसक्ताः फलरागेण यस्तु वैदिककर्म
णि ॥ इष्टमात्रं फलं स्तेनमुक्तावधिकारिणः ॥ ८ ॥ अविमुक्ते वारकायां श्रीशैलेषु उरीके ॥
देहातेतारणं ब्रह्मलेभते मदनुग्रहात् ॥ ९ ॥ यस्य हस्तौ च पादौ च मनश्चैव सुसंयुतं ॥ विद्यातपश्च

कीर्तिश्च सतीर्थफलमश्नुते ॥ १० ॥ विप्रस्यानुपैश्च विधिरेवमुदाहृतः ॥ नाभिव्याहारयेत्तत्र स्वधा
 दिनियमादते ॥ ११ ॥ सश्तरेण समस्तावद्यावेदं न जायते ॥ नामसंकीर्तने ध्याने सर्वे वाधिकारिणः ॥ १२ ॥
 संसारमुच्यते जंतुं शिवतादात्म्यभावनात् ॥ यतो दानंतपो वेदाध्ययनं चान्यकर्म वा गेसहस्रांशं तु
 नार्हति सर्वदा ध्यानकर्मणः ॥ जातिमाश्रममंगानि देशकालमथापि वा ॥ १३ ॥ आसनादीनि
 कर्माणि ध्यानं नायेक्षते कचित् ॥ गच्छन्ति च न चरे वापि ध्यानो वा न्यककर्मणि ॥ पातके नापि वा श
 युक्तो ध्यानादेव विमुच्यते ॥ नेहापि क्रमनाशोस्ति प्रत्यवायो न विद्यते ॥ स्वल्पमल्पस्य ध
 र्मस्य त्रायते महतो भयात् ॥ आश्चर्ये वा भये शोके क्षते वा मम नामयः ॥ ध्याजेनापि स्मरेण
 स्यात्स याति परमां गतिं ॥ महापापैरपि स्पृष्टो देहांते यस्तु मां स्मरेत् ॥ पंचाक्षरी चोच्चरति स
 मुक्तो नात्र संशयः ॥ विश्वं शिवमयं यस्तु पश्यत्यात्मानमात्मना ॥ तस्य क्षेत्रेषु तीर्थेषु किं का
 र्यं नान्यकर्मसु ॥ सर्वेण सर्वदा कार्यं भूतिरुद्राक्षधारणं ॥ युक्ते न वाप्ययुक्ते न शिवे भक्ति
 मभीक्ष्णता ॥ नर्यभस्मसमायुक्तो रुद्राक्षान्यस्तु धारयेत् ॥ महापापैरपि स्पृष्टो मुच्यते
 नात्र संशयः ॥ अन्यानि शिवकर्मणि करोति न करोति वा ॥ शिवनाम जपेद्यस्तु सर्वदा मु

६ नो

व्यतेतुसः॥ अंतकालेतुस्राक्षान् विभूतिं धारयेतुयः॥ महापापोयपापोद्यैरपि स्थितो न राधमः॥
सर्वधानोपसर्पति तं जनं यमकिंकराः॥ २४॥ बिल्वमूलमदायस्तु शरीरे मुपलिं पति॥ अंतकाले
तके जनैः सदूरीक्रियते नरः॥ २५॥ श्रीराममुवाच॥ भगवन् प्रजितः कुत्र कुत्र वा त्वं प्रसीदसि॥ तत्
२॥ ॥ ५॥ ब्रूहि ममाजिज्ञासावर्तते महती विभो॥ २६॥ श्रीभगवानुवाच॥ मदावागोमयेनापि भस्मना चंदनेन
वा॥ सिकताभिर्दोरुणावापाषाणेनाथ निर्मिता गोलोहेन वा धरंगेण कांश्यवर्प रपितलेः॥ तान्
रोप्य सुर्गे वा रक्षेत् नाविष्यैरपि॥ २७॥ अथ वा पारदे नैव कपूरेणाथ वा क्षिता॥ प्रतिमासि बलिं गंवा
व द्रव्यैरेतैः क्षतं तु यत्॥ २८॥ तत्रा मां पूजयेत्तु फलं कोटिगुणोत्तरं॥ मदारुकांश्यलोहेऽथवा
षाणेनापि निर्मिता॥ ३०॥ गृहिणाप्येति माकार्या शिवं शिवं रभीसिता॥ आयुं श्रियं कुलं ध
र्मं पुत्रान्यश्रयति ते कमात्॥ ३१॥ बिल्वक्षेत्रे तत्फले वा यो मां पूजयते नरः॥ परं श्रियमिह प्रा
प्य मम लोके महीयते॥ ३२॥ बिल्ववक्षसमाश्रित्य यो मंत्रान् विपिना जयेत्॥ एकेन दिवंसे
नैव तत्पुरश्चरणं भवेत्॥ ३३॥ यस्तु बिल्ववने नित्यं कुटिं स्त्वा विशेन्नरः॥ सर्वमंत्राप्रसि

२६

ध्यति जपमात्रेण केवलं ॥३४॥ पर्वताग्रे नदीतीरे निल्व मूले शिवालये ॥ अग्निहोत्रे केशवस्य सन्निधौ च
 जपेत्तु यः ॥३५॥ नेवास्य विष्णु कुर्वति दानवाय क्षराक्षसाः ॥ तत्रैव स्थितिपापानि शिवसायुज्यनि
 छति ॥३६॥ स्थितिं लेवाजले वहेवाय वाकाशा एव वा ॥ गिरौ स्वात्मानि वायो मां पूजयेत्प्रयतो नरः ॥
 ३७॥ स ह स्तफलमाप्नोति लेवमात्रेण राघव ॥ आत्मपूजा समानास्ति पूजा धुरं कुलो भव ॥३८॥
 मसायुज्यमवाप्नोति चंडालोऽप्यस्तपूजनात् ॥ सर्वकामो न वाप्नोति मनुष्यः कं वला सतः ॥३९॥ छछा
 जिने भवेन्मुक्ति मोक्ष श्रीव्याघ्रमणि ॥ कुशासने भवेत्तानमाशे ग्यं पत्र निमित्तं ॥४०॥ उदङ्मु
 खः प्राञ्जल्ये वा जपे पूजां समाचरेत् ॥ पाषाणे दुस्वमाप्नोति काष्ठे नानाविधानादात् ॥४१॥
 वस्त्रेऽप्ययमवाप्नोति भूमौ मंत्रे न शिष्येति ॥ अक्षमाला विधिं वक्ष्ये शृणुष्व अवहितो नृप ॥४२॥
 प्रवालैश्च हस्तामाला सर्वलोकेश प्रदा ॥ मोक्षप्रदा च माला स्यादामलक्याः फलेऽस्य ता ॥४३॥ + २
 सा त्राज्यं स्पृष्टि के दधात् पुत्रजीवे परां श्रीयं ॥ आस्तज्ञान केशे गंधो रुद्राक्षः सर्वकामदा ॥४४॥ + १
 मुक्ताफले रतामाला सर्वविधा प्रदा इनी ॥ माणि क्यरचिता माला त्रैलोक्यस्त्री वशं करि ॥४५॥

२६२

पंचाशद्वर्णवर्गं विंशतिं स्वरावितं ॥ उत्तरस्वरपदं च वगविर्णविलोमतः ॥ ५१ ॥ ५

रि

नीलेर्मरकतैर्वापि कृताशत्रुभयप्रदा ॥ सुवर्णरचितामालादघोदमहती श्रीयं ॥ ४६ ॥ तथा रौप्यम-
यीमाला कन्यायष्टतिका मितं ॥ उत्तानां सर्वकामानां दापि नीपारदेः क्षता ॥ ४७ ॥ अष्टोत्तरशतं
माला तत्र स्यात्तमोतमा ॥ शतसंख्येयान्तमामाला पंचाशन्नमध्यमा मता ॥ ४८ ॥ चतुः पंचाशतायुद्धा
अधमा सप्तविंशति ॥ अधमा पंचविंशत्या यदि स्यात्तानि निर्मिता ॥ ४९ ॥ पंचाशदक्षणां च वि-
लोमप्रतिलोमतः ॥ इत्येवं स्थापयेत्स्वष्टं न कस्मै चिददर्शयेत् ॥ ५० ॥ वर्णैर्विन्यस्तथा यस्तु-
क्रियते मालया जपः ॥ एकवारं तस्यैव पुरश्चर्या कृता भवेत् ॥ ५१ ॥ सव्यपाणिं गुदे स्थाप्य द-
क्षिणं च शिबोपरि ॥ योनिमुद्राबंध एव भवेत्तस्य नमुत्तमं ॥ ५२ ॥ योनिमुद्रासने स्थित्वा मजपे-
यः समाहितः ॥ यत्किंचिदपि वामं त्रंतस्य स्युः सर्वसिद्धयः ॥ ५३ ॥ छिन्नारुद्रास्तंभिताश्च मीलिता-
मार्कटास्तथा ॥ सुप्रामत्ता ह्रीनवीर्यादाय स्त्रस्तापक्षगाः ॥ ५४ ॥ बाला यौवनमत्ताश्च वृद्धा मंत्राश्च
ये मताः ॥ योनिमुद्रासने स्थित्वा मंत्रमेवं विधानं जपेत् ॥ ५५ ॥ तस्य सिध्यंतिते मंत्रानां न्यस्य तु
कथंचन ॥ ब्राह्म्यमुहूर्तमारभ्य मध्याह्नं प्रजपेन्ननु ॥ अततुर्ध्वं कृते जाये विनाशो भवति क्र-
वं ॥ पुरश्चर्या विधाते न सर्वकामफलेषु पि ॥ नित्येनै मितिके वापि तपश्च यस्मिन् वा पुनः ॥ सर्व

देवजपकार्ये न दोषस्तत्र कश्चन ॥ ५७ ॥ यस्तु हृद्रजपे निर्यध्यायमानो ममाक्षति ॥ वज्रक्षयं
 प्रणवं निष्कामो निजितेन्द्रियः ॥ ५८ ॥ अथाथर्वसिरोमं त्रैकैवल्यं वारयन्तम ॥ अनेनैव च दे
 हेन शिवः संजायते स्वयं ॥ ५९ ॥ अधीतेशिवगीतां यो नित्यमेतां जितेन्द्रियः ॥ श्रुणुयाद्वासमु
 क्तैः स्यात्संसारान्नात्र संशयः ॥ ६० ॥ सूत उवाच ॥ एवमुक्त्वा महादेवस्तत्रैवांतरधीयत ॥ रामं कृत्वा
 र्थमात्मानमन्यत तथैव स ॥ ६१ ॥ एवं मया समासेन शिवगीता समीरिता ॥ एतां यः प्रजपे
 न्निर्यं श्रुणुयाद्वासनाहितः ॥ ६२ ॥ एकाग्रचित्तो यो मर्त्यस्तस्य मुक्तिः करे स्थिता ॥ अतः श्रु
 णु ध्वं मुनयो नित्यमेतां समाहितां ॥ ६३ ॥ अनायासेन वो मुक्तिर्भविता नात्र संशयः ॥ कायकै
 शो मनः क्षोभो धनहानिर्न चात्मनः ॥ ६४ ॥ पीडास्ति श्रवणादेव यस्मात्कैवल्यमाप्नुयात् ॥
 शिवगीतामतो नित्यं श्रुणु ध्वं नृपिसत्तमा ॥ ६५ ॥ केषय उचुः ॥ अथ प्रष्टति नः सूत स्वमा
 चार्यः पिता गुरुः ॥ अविद्यायाः परंपारं यस्मात्तारयितासि न ॥ ६६ ॥ उता दक ब्रह्मदा त्रो
 र्गरीयान् ब्रह्मदः पिता ॥ तस्मात्सूतास्तजस्वतः सत्यं नान्योऽस्ति नो गुरुः ॥ ६७ ॥ व्यास उ

वान्वा ॥ इत्युक्त्वा प्रययुः सर्वे सायं संध्यामुपाशितुं ॥ स्तुवंतः स्तुतपुत्रं ते संतुष्टा गौ मतीतटे ॥ ७० ॥
इति श्री पद्मपुराणे शिवगीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे शिवराघवसंवादे मोक्ष
योगो नाम षोडशोऽध्यायः ॥ श्रीसदाशिवार्पणमस्तु ॥ ॥ शुभमस्तु ॥ ॥ शके १७१५ वर्षे
पिंगलनाम संवत्सरे दक्षिणायने चर्षाश्रितौ भाद्रपदमासि दशपक्षे चतुर्दश्यां
समाप्तं ॥ ॥ वासुदेव मृत्युं जय को किं प्रसादात् ॥ ॥ विष्णु खोऽस्य स्वरूपा
पूजयेन्न लिखितं ॥ ॥ ७१ ७२ ७३ ॥ ॥ ७४ ७५ ७६ ॥ ॥ ७७ ७८ ७९ ॥ ॥ ८० ॥

॥ इदं शिवगीतापुस्तकं बापरिणोऽस्य ॥

[OrderDescription]
,CREATED=17.02.20 15:33
,TRANSFERRED=2020/02/17 at 15:41:01
,PAGES=57
,TYPE=STD
,NAME=S0002842
,Book Name=M-2631-SHIVGEETA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=000000001.TIF
,FILE2=000000002.TIF
,FILE3=000000003.TIF
,FILE4=000000004.TIF
,FILE5=000000005.TIF
,FILE6=000000006.TIF
,FILE7=000000007.TIF
,FILE8=000000008.TIF

FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF

FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF

FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,